

De Xido nomi!

TALIŞON SƏDO

№ 11 (23)

31 mart 2012-nə sor

MÜSTƏQİL QƏZET

QİYMƏTİ 40 qəp.

Qəzet həftədə bir dəfə, şənbə günü çıxır

31 mart Azərbaycanlıların soyqırım günüdür

Tı Tolış boştə inə zivoni jiyero çiçi kardə?

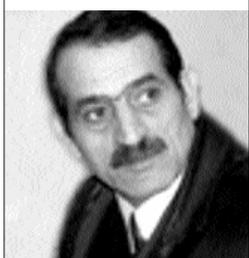
NƏZARƏT səh 2.

Nəriman Ağazadə

CANIM HƏMZA... səh 3.

Rafiq Cəlilov

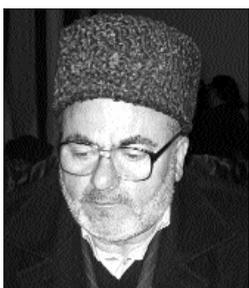
GÖRÜŞ YERİ səh 4.

ƏLİ NASİR

TOJA ŞEIRON səh 5.

XANƏLİ TOLIŞ

SIYO ÇOXO səh 6.

Allahverdi Bayrami

HEKAYON səh 8.

CAMAL LƏLƏZƏDƏ

Hördən jıqo zındəm ki, çımı çiçimsə rəsdəni. Kədə, bədə qıyovəno kardəm, peşo bəştə sıvol doydəm-çımı çiç rəsdəni? Çokə kom heste? Heste! Kəm heste? Heste! Kəyxıvandonım heste? Heste! Jıqo dyə kardedəm har şeyim heste, əncəx ijənən hiss kardəm ki, çiçimsə rəsdəni, bo in çiçi qırdoştə ha nəvedəm, ha boəyro qıyovəno kardedəm, əy pəydo karde zındənim ki, zındənim. Məvuji iberdəmədə çımı qıləy hamsiyə bəmi votşe ki, şımə ve harabaxta millətişon, şımə nom heste, bəşmə müraciət kardeədə şımə nomi qətedən, əncəx bəmə bı dırozə soronədə nom nındınəy, noəşone. Ga tatar votşone, ga türk votşone, ga azərbaycanlı votşone, isətən mandəmon dıqlə nomi aradə, bə vəziyyəti dyə kardedəmon, lozim bəədə bəştə türk votedəmon, lozim bəədə azərbaycanlı.

Hamsiyə çı qəpiku tikəy bə fam şəm, tikəy fikim kay, bə sə dəşəm in çandə rüji bo çiçi nəvedənim, məvot az bı çandə rüji ıştə kədə boştə gin bə, nyon bə zivoni nəvedənim! İberdəmədə ıştə bəştə votme- Az kim? Çımı bobon, çımı tobyə kiye? Oxo boçi Az ıştə nomiku, ıştə zivoniku xəcolət kəşedəm? Boçi çımı əğlon, çımı kəxivandon çımı zivonədə, çımı moə zivonədə, çımı yolə nənon, yolə bobon zivonədə qəp jəy, sıxan karde zındənin? Məqəm in zivon çəvonən nənə, bobo zivon ni? Bəs boçi əmə, çəmə kəxivandon in xosə zivoni zındənimon? Çımı qıno kikuyə? Kam mande in sıvolon

Az kim?

dılədə ıştə səən gin bıkəm, dyəm kay bəştə jə umri, vindme ki, çımı qınon həmmə mikun. Az bəştə Az vote zınəm ni.. Çımı kəxivandonən bəmişon dyə kardə, bəştə Az vote zınəşon ni. Ki mını məcbur kardədə ki, Az deştə kəxivandon co zivonədə qəp bijnom, sıxan bıkəm? Hiçki, əncəx Az fikim kardə ki, çımı əğlon bıdə in türkə zivoni omuton ki, maştə koədə, bədə puçə holədə, axməxə vəziyyətdə nındınon. Əncəx bə sə dənişim ki, çımı kəxivandon ıştə moə zivoniku dyəro be-be, mikun dyəro bedən. Hejo de fikiyən dyəm kay bəştə hamsiyə, ə hamsiyə çımı çəşadə dınyo ən hərəbaxtə odəm çiyəy, votme:

-Ne, xosə hamsiyə, əmə hərəbaxt nimon, hərəbaxt şımənişon, düze əməni dyəçəmə nomi hele (vanq, sədo) kardedən, əncəx əmə bı nomi loyiq nimon, əmə ıştə zivonədə qəp jəy zındənimon, əncəx bəşmə çı nomən bınən, şımə hejo ıştə zivonədə qəp jəydəşon....

De fikiyən oməym bə kə, çımı çandə sori ro həmrə, çımı ailə deştə adəti beşe bəçımı nav, mınış fikin vindəsati mikun türkə zivonədə xəbəş səy ki, "a merd, ijənən çiç bə?" Az bəy dyəm kay, hiçim nivotme, dəvardim bəştə çəşmə, olaxtme ıştə vırədə, ijənən şəm bə fik: "bəpe boçi çımı kəxivandon çəmə zivoni nıznon? In səhvi bəpe düzkəm". İminnə ıştə həmrə vanqım kay, bəy

Tolışi zivonədə votme: "xosə jen, həni çımı kədə hiçki türkə qəp nijəno, həni orəxəy, boy deminən, de əğlonən, de nəvonən Tolışi qəp bijnən, bə sə dəşəş?" Jen de təəcübünə çəşon bəmiş dyəş kay, bə türkə votşe ki, "ıştı sə bı pyəmerdə vaxtədə xərob bə? Zə tı çiç votedəş, bə sə dəşədəş? İştı Tolışi zivonə konco heste? Zə Likədə, Lankonədə, Masallıədə, Ostorədə ki Tolışi sıxan kardədəki, əmənon Bokuədə Tolışi qəp bijnəmon? Tı çiçə, pıdə çəmə əğlon karyera məhf bıkəy? İjənən umjən beş bə Tolışon? Çəmə kədə çənnə çımı nəfəs şədə-omədə, hiçki Tolışi qəp jəy əzini. Əğlon səən xərob məkə, zınəy?" Dyəm kay bəştə jeni, dyəm kay bəştə davarda rüjən, votme: Ey dili-ğafil, boçi bımi ənnə imkanım doəmə ki, isət bəmi votedə ki, kədə hiç kəs Tolışi qəp ni bəje? Boçi vaxtədə demə Tolışi sıxanım nıkay ki, isət əvən ıştə zivoni bəqəm kardədəni. Ha, xosə handəkəson, isət az ıştə kədə ginim kardə zivonirom nəvedəm, pəydo kay zındənim ki, zındənim. Jıqo ki şədə, peş çımı mardə çımı nəsl-tobyə hiç bəştə Tolışən əvotnin, bəvoten ki, əmə çı türkə Atabala nəslədəmon..

Isət xosə Tolışon, az hiçki votedənim, şımənəm hələm i kərə bəştə kə dyəkən, qasbu şımənən ji şey ginon kardənbu....

Atabala Babayev
Boku

S ə s a ğ ə t i

RTMM-i uzvon, həmçinin tolışə xəlqi fəalon X.Tolış, C.Lələzadə, A.Bayrami, M.Səfərov, M.Dadaşov, "Tolışon sədo" rujnomə iyən "Talış.org" saytı kollektiv bə Respublikə Tolışi Mədəniyyəti Məranqo sədr Əli Nasiri, çəy xələ

Rəfiqə xanımı

bə Xido rəhmət şe münasibətən bəy səsağəti doydən. Xido rəhmət bıkə!

BAKI - 2009

Çapa hazırlayan:

İshaq Axundov

Redaktor:

Seyidağa Onullahi.

Fars dilindən tərcümə edən:

Əli Hüseynzadə

MİRZƏ ƏHMƏD MİRZƏ XUDAVERDİ OĞLU ƏXBARNAMƏ

(Talış Xanlığının tarixindən)

Oxucuların çoxsaylı xahişini nəsarə alıb "Əxbarnamə" əsərini hissə-hissə öz qəzetimizdə vermək qərarına gəldik. "Əxbarnamənin" elektron variantını bizə təqdim etdiyi üçün "Talış.org" saytına minnətdarlıq.

hədbəyi vəzifəsində işləmiş, 80 ailə onun ixtiyarında olmuşdur.

Mir Abbas bəy və arvadı Xanım Ağanın bu ailəyə hörmətsizlik etməsinə baxmayaraq Mirzə Xudaverdi vəfat edərkən vəsiyyət etmişdi ki, "Mir Mustafa xan evladdarından bir kor qız qalsa da, onu yolda görsəniz, ona salam verib, hörmət ediniz".

Mirzə Əhməd məvaciblə ruslara qulluq etdiyi üçün Xanım Ağanın xoşuna gəlmirdi. O, Mirzə Əhmədə üzünü tutaraq deyirdi: "Siz müsəlmanların ağasına yox, ruslara xidmət edirsiniz". 1883-cü ildə "Əxbarnamə" əsərinin yazarkən Mirzə Əhməd qeyd edir ki, "12 ildir ki, mən ruslara xidmət edirəm. Astaraya mahalındakı bütün işləri mənim boyuma atmışlar. Lakin 1883-cü ildən sonra o ruslara o qədər də meyl göstərmədiyini bildirir".

Ümumiyyətlə, Mirzə Əhməd hər iki tərəfdən təzyiqlərdə idi. Çünki savadlı və yeganə yerli şəxsiyyət olduğu üçün mayor Mir Abbas bəy də və Lənkəran müvəkkili Çar hökumətinin nümayəndəsi Tulayev də onun savadından, qələmindən istifadə etməyə cəhd göstərirdilər. Lakin Mirzə Əhməd tərəddüd edirdi. Belə ki, Mir Abbas bəyin arvadı Xanımağa ona dedikdə ki, nə üçün ruslara xidmət edirsiniz, cavabında o demişdi: "Əlacım yoxdur". Çar Rusiyasının Lənkəran müvəkkili də onu çağıraraq deyir: "Kimə qulluq edirsiniz?" O, cavabında bildirir: "Mayor Mir Abbas bəyə" Müvəkkil soruşur: "Nökərlik yaxşıdır, ya bəylik?" Mirzə Əhməd cavabında deyir: "Nökər üçün nökrəklik, bəy üçün bəylik yaxşıdır!"

Mirzə Əhməd Butəsərin Nəbirli məhəlləsində yaşayırdı.

Onun qaynatası Gərmətüklü Şahverən kəndxuda idi. Şahverənin oğlu, yəni Mirzə Əhmədin qayını Paşa da kəndxuda idi. Mirzə Əhməd 12 il ruslara xidmət etdikdən sonra Tulayevin əmrilə özünün ata-baba yurdu Pensər kəndindən zorla Şiləvara köçürülür. Əlbəttə, bu barədə Mir Abbas bəyin Tulayevə təzyiqini də nəzərdən qaçıрмаq olmaz. Hər iki tərəfin, yəni Mir Abbas bəy və Tulayevin təzyiqi nəticəsində onun Butəsərdəki əmlakı, biçər yerləri əlindən alınır. Çox yoxsul və ağır həyat keçirən Mirzə Əhməd general Vasilyevə şikayət etmək üçün ağır və təhlükəli yollar keçərək, özünü Şamaxıya yetirir. Şiləvardan Butəsərə qayıdaraq ata-baba mülkünü sahib olmaq üçün general Vasilyevdən yazılı əmr alıb, Lənkəran nahiyəsinin rəisi Tulayevə gətirib verir. Butəsərdəki evinə qayıdan Mirzə Əhməd yazır: "Ailə və uşaqlarımızı götürüb Butəsərə (Pensərə) gəlib, öz evimizdə sakin olduq".

Mirzə Əhməd sonralar atası Mirzə Xudaverdinin vəsiyyətinə əməl edərək, yenə min bir vasitəçilik ilə Mir Abbas bəyin ürəyini ələ alıb, ona xidmət edir. Hətta Bakı general qubernatorunun əmrilə Mir Abbas bəy Lənkəran qalasında həbsə alınarkən öz xahişi ilə həbsxanaya gedib, Mir Abbas bəyin yanında qalır. Mirzə Əhməd yazır: "Bilin və ağah olun ki, bütün təqsirlər kiçikdə olur. Böyüklərin heç təqsiri olmaz! O cümlədən, bütün təqsirlər mənədir. Çünki, ağa dediyin nədir, ona etina etməmək nədir!" (səh.101a).

Mirzə Əhməd fikrini bu cümlələrlə bitirir: "Nə qədər fikirləşirəm, bu dünyada baş verən işlər

qurtarmır. Ömrüm də bir o qədər vəfa etmir ki, bütün (hadisələr) qələmə alıb yazım. Belə qərara gəldim ki, bundan sonra dünya işlərindən yazmayım..." (səh.101b).

"Əxbarnamə" müəllifi bir çox hadisələrin müşahidəçisi və iştirakçısı olduğu üçün, Talış xanlığının ictimai-siyasi həyatına aid dəyərli məlumatlar vermişdir. Onda müsəlman ruhu, öz yurduna sevgi hissi yüksək idi. Talış xanlığını ələ keçirmək uğrunda İran-Rusiya rəqabəti müəllifi çaşdırır. O, axıra qədər (məyyəyən müddət ruslara xidmət etsə də) Mir Mustafa xana, Mir Həsən xana, Mir Abbas bəyə sədaqətli qalır. Bu da bir növ həm də Mirzə Xudaverdinin Mir Mustafa xan və Mir Həsən xanın vəziri işləməsi təsiri altında idi. Məhz buna görə də yazır: "...mənim məqsədim Mir Mustafa və Mir Həsən xanın əslini-nəcəbətini yazmaqdır".

Mir Mustafa xanın və Mir Həsən xanın Ağə Məhəmməd şah Qacar (1779-1797) və Fətəli şah (1797-1834) qarşı mübarizə aparması və yeri gəldikdə Çar Rusiyasının Talış xanlığını ələ keçirməsinə qarşı vuruşmalarında məqsəd bu xanlığın müstəqilliyini qoruyub saxlamaq idi. "Əxbarnamə"də də əsas etibarilə 1780-1840-cı illər arasında Talış xanlığı ərazisi uğrunda gedən İran-Rus mübarizələri öz əksini tapmışdır. Əsərdə hadisələrin müyyəyən xronoloji ardıcılıqla təsvir edilməməsinə baxmayaraq, XVIII əsrin sonu, XIX əsrin 30-cu illərinin sonuna qədər, baş vermiş hadisələr dəqiq təsvir edilir.

"Əxbarnamə"də təsvir olunan hadisələr barədə oxucuda

konkret təsəvvür yaratmaq üçün bu dövrdəki Talış-İran, Talış-Rusiya münasibətlərinin gedişi və inkişafını nəzərdən keçirib, hadisələrin səbəblərini müyyəyənləşdirmək lazım gəlir. Həmin dövrdə Talış xanlığı öz müstəqilliyini qoruyub saxlamaq üçün İran ilə Rusiya arasındakı ziddiyyətlərdən istifadə etməyə çalışır, gah İrana, gah da Rusiyaya meyl edirdi.

1790/91-ci ildə Ağə Məhəmməd şah Qacar Süleyman xanı altı min nəfər qoşunla Talış mahalına göndərir ki, oranın əhalisinin əmlakı və mallarını qarət etsin. Süleyman xan Talış mahalını qarət etdikdən sonra mahalın yüksək rütbəli və nüfuzlu şəxsiyyətlərini arvad-uşaqları ilə birgə Zəncana sürgün etdirir. Sonra Can Məhəmməd xanın sərkərdəliyi ilə Mir Mustafa xanı məğlub etmək üçün Talış mahalına xeyli qoşun göndərir. Lakin Can Məhəmməd xan Mir Mustafa xan qarşısında məğlub olub, geri qayıdır.

1794/95-ci ildə Ağə Məhəmməd şah Qacar Talış mahalını ələ keçirmək üçün Mustafa xan Qacarı başçılıqla oraya xeyli qoşun qüvvəsi göndərir. Bundan əlavə, Mir Mustafa xanı ələ keçirmək üçün Süleyman xanı və Məhəmməd Hüseyn xanı altı min nəfər qoşunla Mustafa xana kömək etmək üçün göndərir. Mustafa xan Qacar, Süleyman xan və Məhəmməd Hüseyn xan öz birgə qoşunları ilə Lənkərana doğru hücum etdikdə Talış mahalının yüksək rütbəliləri öz arvad-uşaqları ilə bir qismi dağlara, digərləri gəmi vasitəsilə Səlyana doğru gedir. Səlyan camaatı Ağə Məhəmməd şah Qacarı qorxusundan onlara yol vermir. Şah qoşunu dənizin ortasında lövbər atmış gəmiyə hücum edib, onların mallarını qarət edir. Dağlara pənah aparmışları isə ələ keçirib, çoxlarını əsir aparırlar. Şahın əmrilə onlardan bir neçə nəfər öldürülür, arvad-uşaqlarının bir hissəsi Mazandaran, bir hissəsini isə Ərdəbilə sürgün edilir.

(ardı var)

(əvvəli ötən sayımızda)

Mirzə Xudaverdi Təbrizdəki konsuldandan rəsmi icazənamə alıb, Lənkəran hakiminə göstərdikdən sonra onları "Rusiya dövlət bayrağı altına qəbul edib" Butəsərdə sakin olmalarına icazə verilir. Bu vaxt Mir Abbas bəyin xanımı Xanım Ağə Astarə hakimi idi. Talış bəylərbəyi rus zabiti mayor Kandratov Butəsərə gəlib, Mirzə Əhmədi özünə katib təyin etmək istəyir. Mirzə Əhməd bu vəzifədən imtina edir.

Mirzə Xudaverdinin vəfat ili məlum deyildir. Lakin digər oğlu Molla Cəfərqulu Mir Abbas bəyin evində Mir Tağıya dərslər deyirdi. Mirzə Xudaverdi vəfat etdikdən sonra şəxsi ədavətə görə Astarə hakimi Xanım Ağanın göstərişilə Mirzə Əhməd ailəsilə Butəsərdən Şiləvar kəndinə köçürülür. Mir Abbas bəy 4 il Rusiyada həbsdə qaldıqdan sonra qayıdır və Mirzə Əhmədə ailəsilə birlikdə yenidən Butəsərdə sakin olmağa icazə verir. Ona görə ki, Mirzə Əhməd ailəsinin Butəsərdə mülkləri, biçər yerləri və xeyli tut ağacları var idi. Onlar həm də Rus padişahı silkindən hesab olunurdu.

Mirzə Əhməd 12 il ruslara xidmət etmiş, bir neçə il Lənkəran və Astarə mahallarında sə-

BƏ BENƏZARƏTƏTİ NƏZARƏT

Nəriman AĞAZADƏ
Arxeoloq-etnoqraf.

Biləbandi məktəbi biloloqiya müəllim Əliheydər Əliyev çandıçand sorone ki, Biləbandi, Bizəy diyon əraziyədə cəmaatiku

bə, təsadufi pəydo bə tarixi, arxeoloji pəydoşton qırdə kardədə. Səroste ki, deştə şoqirdon koməqi kali vıronədə kəndi-koonjən kardə. Bimi rəsmi icozəj nıbuən. Ə materialon Biləbandi diy məktəbi 2 qılə çəşmə mənzilədə, bənəy hırdə muzey numayiş bedə. Bı muzeyədə EA Arxeoloqiya iyən Etnoqrafiya İnstitutu, Lankoni Devlət Universiteti həkoonən, Azərboyconı har vırəku bə ruşnəfikironən vaxtbəvaxt bedən. Roste ki, bə Əliheydər müəllimi təşəbbusi iştənbəsəti votəkəsonən hestin. Qəvonədə şaiyon nəvedən ki, quya Əliheydər müəllim çə pəydoştonədə bə kiyonsə həvatedə. Bı həxədə çimiku ve parson bedən.

Az başmə nəzə bırosnım ki, miku hiç fakt ni ki, Ə.Əliyevi bə ki isə jı şeyij həvətə. Az demon rozi nim. Azən bə muzeyədə bəm. Vəyo çand həzo qılə maddi abidon qırdə bə.

Az xəbəm heste ki, Arxeoloqiya İnstitutu həkoon çıvrəy nımunonədə peqətəjone, deştə bardəjone. Əliheydər müəllimi voteku, əv çijij doə, həməj de əkti təhfilij doə.

Bı neznoni təxmini 5 həzo sor bə çımı bənəvi aid, çəy səpə mıxi nıvıştəy bə sığon Əliheydər müəllimiku sə bə. Əncəx bə sığı həxədə, nav təhfil doə, çı LDU müəllimi, iyən Ə.Əliyevi numayiş, məlumat bə video yod ovoştınıyə bə. ə videovındəyon co-co saytonədə doə

bən. Roste ki, Arxeoloqiya həkoon bəyon kardədən ki, çəvon vındəyon mıxi nıvıştəyon nin. Çəvon məxsəd bəmi məlum ni. Azən arxeoloqim. De əminəti bəyon kardədən ki, əvon mıxi nıvıştəyonin.

Əliheydər müəllimi pəydoşton həxədə 2004-minnə sorədə çı İ.Şukurlu "Əliheydər müəllimin arxeoloji cənnətdə tapıntıları" nomədə kitobən nıvıştə bə. Xəbəm heste ki, Ə.Əliyevi bə ve ələğəynə təşkiloton muraciətj kardə ki, bo materialon xoto qıləy mənzil, bino doə, soxtə bıbu. Əncəx çəy sədo hələ ki, hiç ki məsədəni.

Az Əliheydər müəllimi zəhməti isəti şərətədə qərəkin hisob kardədən. Liki maddi-mə-

nəvi abidon bə ivrə qırdə kardəkəs, bəvon soyb beşəkəs ni. Bəyən, bə çiki dast çiç dəşədə, əy kisib kardədə. Vilo kardədə, həvatedə. Liki co-co diyonədə təsadufi pəydoşton qını-vilo kardə bedə. Hətto, kali diy odəmon kənə gəvıstonon gəvon kəndədən, bəvonədə pəydoş bə çiyon talan kardədən. Liki har vırədə bə gıçə, aspə, iyən co heykəlon bə benəzarətəti gıbon şədən. Rujbəruj bə çəş çiyədənin, bə konvıronsə kırıniyə bedə. Əliheydər müəllim hiç nıbu, çəvon veyniy bə ico qırdə kardə.

Ve çok əbiy ki, hiç nıbu qıləy imkoninə, vətənpərvərə şəxs maddi koməq biko, bo materialon niğə doə, bə xalqi nəzə rosniye qıləy muzey bino biduto.

Rafiq Cəlilov
celilovrafiq@mail.ru

CANIM HƏMZƏ...

Canım Həməzə...

yanmaz, bu ortaqlıq dil, əslində isə ədəbi dil problemi öz həllini tapacaq. Bu gün Talış dilində yazanlar, Talış dilinə tərcümələr edənler həqiqətəndə böyük işlə məşğuldurlar. Bunu danmaq, bunun üstündən xətt çəkmək olmaz, bütün bunları gördükcə mən sevinirəm, sevinirəm ki, dilin inkişafında maraqlı olan qüvvələr var, demək gec, ya tez ziyalılarımız toparlanıb ədəbi dilin qəbul edilmiş formasını bizə təqdim edəcəklər, hələlikse Talış dilində çoxlu yazmaq, çoxlu oxumaq lazımdır. Qəzetimizin hər iki xəttindən olan yazarlarına demək istəyirəm ki, qarşılıqlı ittihamları bir kənara qoyun, bu vacib və nəcib işinizdən qalmayın. Hər xəttin öz həqiqətləri var və əminəm ki, bir gün Talış ziyalıları bu həqiqətləri əsas kimi götürərək, Talış ədəbi dilini masamızın üstünə yatırdacaqlar! Bu gün isə ədəbi dil yavaş-yavaş formalaşır, məhz ədəbi dilin formalaşmasında hər iki xətt tərəfdarlarının kifayət qədər böyük zəhmətləri var ki, bunu danmaq Talış dilinin qədimliyini danmaq ilə eyni anlama gəlir.

31 mart soyqırımı...

1918-ci ilin 31 martında daşnaklar Bakıda "təmizləmə" adı ilə soyqırım törədiblər, bunu bir çox tarixçilər yazıb, bizlərə ötürüblər. Ermənilərin vəhşilik fantaziyalarını oxuduqca, adam dəli olma həddinə çatır. Necə ola bilər ki, şəhər əhlini məscidə yığıb, məscidi yandırasın? Necə ola bilər ki, insanın belinə qaynayan samovarı bağlayıb, onu küçə ilə qaçırdasan? Belə bir şey normal insanın ağına gələrmi? Yox, gəlməz, bunu ancaq xəstə təxəyyüllü insanlar edə bilərlər, ermənilər də xəstədilər, sağalmaları qaldı qiyamətə...

....Biz də Talış xalqı olaraq ermənilərin "təmizləmə" siyasətindən əziyyət çəkmişik, daşnaklar Bakıdan sonra məhz Talış zonasına basqın edərək, yüzlərlə ailəni, minlərlə insanı məhfil ediblər. səhif etmirəmsə onların azğınlığının qarşısını qismən də olsa Xəlil bəy Talışinski alıb, bizi 1918-də qıran bu ermənilər indi nədənsə bizə "havadar" çıxmaq istəyirlər, çox şadam ki, bizim Talış ziyalıları onların bu avantasına getmirlər, yoxsa bu havadarlıq nəticəsində HAVAmız DAR olacaq.

Koroğlu böyük insan olub, Alı kişi (Alı kişimi? Bəlkə dastanı qoşan xalq?) havayı yerə onun adını Rövşən (Ziyalı) qoymayıb ki.... Burda bir hikmət görürəm, məhz Koroğlu zamanasının Ziyalısı olduğu üçün xalq dastanında adı Rövşən gedir. İndi bu Koroğluya Bakıda bir at alıblar, qoyublar Azadlıq prospektində, amma böyük paralar hesabına alınan bu atın nədənsə yəhər-yüyənin almaq yaddan çıxıb. İndi bu Ziyalı (əslində zavallı) Koroğlu yəhər-yüyənsiz bu atı minib, düşmənlərinə qarşı qılnc çalmağa məcbur olur. Məni bir sual düşündürür: niyə bu atı alanlar gedib qəşəng Qarabağ cins atlarından almayıblar ki, Rövşən də, həmən atın üstünə bir yəhər atıb, onu adam kimi çapsın? Bəlkə Koroğlu Rövşənin xətri xoş olsun deyə Meksikadan mustanq (vəhşi çöl atı) "zakaz" ediblər? Yəni doğurdan da bilməyiblər ki, mustanqın üstünə yəhər qoymaq olmur?... Az qalmışdı mətləbdən uzaqlaşım. Demək o gün həmən heykəlin yanından keçən camaat eşidib ki, Koroğlu ağlaya-ağlaya deyir:

*Canım Həməzə, gözüm Həməzə,
Həməzə mənə bir yəhər ver,
Bir səhfidir etmişəm Həməzə,
Həməzə mənə bir yəhər ver.*

Camatda deyib ki, "ay Rövşən, Həməzəyə yalvarma, sənə heç zəhər də verməz!" Daha bu Koroğlu başa düşür ki, bizdə Rövşən adını daşımaq olar, amma əsl Rövşən olmaq olmaz, adamı mindirərlər yəhərsiz ata, buraxarlar "na proizvol sudbi"! Çap ki, çapasan...

Heç bilmədim Rövşən-Koroğlunun bu yazıya nə dəxli var ki? Hə, yadıma düşdü, o gün yuxuda görürəm ki, Qıratı oğradığına görə Həməzə olub bizim TV kanallarından birinin sədri, adının da qabağındakı "Keçəl" ayaması, "Ağayi" fəxri titulu ilə əvəzlənib. Bizim bu bədbəxt Koroğluda həmən bu yəhərsiz-yüyənsiz mustanqında (amma Allahtərəfi deyim, sazını görməsəm də, qılnc-qalxanı əllərində idi, bir əlində qılnc idi, o biri əlində qalxan) bu Ağayi-Həməzənin ətrafına fırlana-fırlana, (hər iki əli zənit olduğu üçün mustanqın yalından tutub, "duuuu" deyə bilmirdi,) ona heç kəsin eşidə bilməyəcəyi bir səsə yalvarır. Ağayi-Həməzədə deyir ki,

"sən öl a Rövşən, kəsdiyimiz o duz-çörək haqqı mənlik deyil" Ayə, maraqlı mənə necə zor gəldisə, yanaşdım bu Rövşənə ki, bir soruşum ki, "a Koroğlu, bütün sultanlar səndən göz vururdular, bu Həməzəyə niyə yalvarırsan ki?", gördüm yox, sualın yeri yoxdur, çünki bu Rövşən nəinki Korun oğludur, lap özü də kordur. A kişi o Ağayi-Həməzədən hansısa bir dildə TV verlişi istəyirdi! İstədim deyim ki, "A Rövşən, sən Novruzəli Məmmədovdan ağıllı çıxmısan? Ə görmədin bir veriliş istəmək üstə onun başına nə oyun açdılar? Ə isti aşına niyə soyuq su qatırsan ki? Ə qılnc-qalxanı at yerə, get sazını çal, bəlkə "Ozan məclisi"ndə imkan yaratdılar, bir-iki ağız oxudun." Hələ bunu demək istəyirdim ki, yuxudan ayıldım...

...Nəhlət sənə kor şeytan, hələ fırladıb məni zibilə salmaq istəyir... A kişilər, mənə hər hansı bir TV kanalında Talış dilində veriliş lazım deyil, mən dəliyəm ki, havayı yerə başımı xarab edim? Bilirəm ki, onsuzda bu verilişi bizə verməzsiz, sizə niyə yalvarım ki? Kor oğlu kor Rövşəndi də, özü zibildədir, məni də zibilə salmaq istəyir. Mən rəsmən heç nə istəməmişəm, bu bir yuxu idi, nə vaxtsa çin ola biləcək (?) adı YUXU!

İ.S. Ağsaqqal şairimiz Xanəli Tolış Koroğluya bir şeir ithaf edib, bu şeir hələm heç yerdə dərc olunmayıb, bu şeiri də ağsaqqal şairimizin digər şeirləri ilə bir yerdə verməli idim, amma mövzu o şeirsiz tamamlanmadığı üçün şeiri burda vermək qərarına gəldim. Həyat təsadüflərlə doludur...

NİGAR DİLƏNİR

**Qarşımda dayanıb açdı əlini,
"Bu ana yurdumun dilbər gəlini".**

**Üzünə çəkdiyi örpəyi nımdaş,
Dilənir gözündə acı bir təlaş...**

**Adımı soruşdum. Dedi:- Nigarıdır.
(Doğrudan, Nigara nisbəti vardı.)**

**-De, harda yatmısan, harda, Koroğlu?
Xanımın dilənir barda, Koroğlu!**

**Dilənən Nigarlar yüz deyil, mindi,
Sənəmə tunc heykəl qoyulur indü.**

**Nigarın çəkir dərd, cəfa, udur qan,
Bəs hanı, bəs hanı, Koroğlu, vəfan?**

**O səkir bir tikə çörək dalmca,
Nə siğal verirən Misri qılınca?**

Xanəli Tolış

Sepoədi əhvələtən

Qədə salavat

Qıləy məllo Sepoədiədə hüznə məclisədə Ğiron handə, peş Ğiron hande dəmandədə bə salavat votə. Sepoədiyonən qılə-qılə omedən bə məllo 3 mənöt doydən, votedən ki, bəçimi mardiyən qıləy salavat bıvğand. Məllöən 3 mənöti noydə bə cif, votedə: filonkəs iştə mardon bə yod vardışe, bəçəy mardon qıləy salavat zikrəkəmon. De minvali xəyli odəm bəştə mardon salavat vıvğandədə. Lap kosibə Sepoədiyon omedə, bə məllo i mənöt doydə, votedə ki, bəçimi mardiyən salavat bıvğand. Məllo bə puli dyə kardədə, votedə:

-Camaat, filonkəsən iştə mardon bə yod dənoşe, boənən bəçəy mardonən qıləy qədə salavat zikrəkəmon...

Məllo, fuş-fuş...

Sepoədiədə hüznə məclis bedə. Piyəmerdonədə i kəs beşədə çı məclisə, şədə bə linqəro, imi vində Sepoədi cıvonon şədən dəçikdən çı linqəro kəybəku, dəmandən əy okırne. Piyəmerdən linqərodilədə 2-3 kərə ekiryədə, "ıhı-ıhı" kardədə. Piyəmerd çı linqəro beşədə, omedə bə məclis, çı məclisi kəybədə cıvonon bəy votedən ki, "mamu, məllo oməy bə linqəro, çəy kəybəş okırnişe, bəmə aspardşe ki, ki çı linqəroku beşe, bəy bıvötən ki, bəmi xəbə bıkə. Piyəmerd dəşədə bə məclis, dəştə sə budu linqəro işarə karde-karde, de çəşi çəş jəy-jəy, fişqe doydoy votedə:

-Məllo, fiş-fiş, Məllo fiş-fiş...

-Məllo, fiş-fiş, Məllo fiş-fiş...

-Məllo, fiş-fiş, Məllo fiş-fiş...

Bırəjən

ANONS ANONS ANONS

Çı RF Sverdlovsk vilayəti Tolışi Mədəniyyəti Məranqo sədr Elşən Həsənov bəçəmə rüjnomə misahibə doəşe, omə numrədə ə misahibə bə handəkəson nəzə bəresnemon.

ƏLİ NASİR

*Qayıdacaq nəhayətdə,
bütün zərrələr Zərə,
Qəribəm mən qürbətdə,
getdim gəldiyim yerə!*

**Dünya - canlarda məskun
olan ruhların müvəqqəti
görüş yeridir.**

1-ci yazı

Allahın adı ilə

Batıl nə vaxt haqq adına sınıdır? Haqqı bilən susanda.

Ey ZƏR adlı Xalığın nəhayətsiz bir aləmdə yaratdığı zərrədən kiçik görünən dünya adlı məkanın müvəqqəti sakinləri, siz nə vaxta kimi yaranışın mahiyyətinə varmadan bu gəlmiş-gedimdə təkrarçılıqdan qurtulmaq və əsil mahiyyət haqqında düşünmək zamanına yetəcəksiniz?

Yetməzmi bəşəriyyətin uşaqlıq dövrü?

Yetməzmi eşq deyil qorxuya əsir olmaq?

Yetməzmi Allahı sevərək deyil, o dünyada verəcəyi əzabdan qorxaraq Ona tapınıb sitayiş etmək vərdisi?

Yetməzmi Zərin zərrəsi olduğunuzu dərk etməmək?

Yetməzmi ruhumuzu xəcalətli etmək?

Yetməzmi yalandan diri olmaq?

Yetməzmi tiranlıq edənlərin çarəsiz can verdiyini görə-görə tiranlıq etmək.

Yetməzmi məsumluğu- mənfur məzhlumluqla səhv salmaq?

Yetməzmi qorxudan və cismani ehtiyacdən ötrü şeytan nöqərlərinə qul olmaq?

Elə bilirəm ki-Yetər!

Allahın 99 adı bəlli, 2-si pünhan.

And olsun o müqəddəs adlara mən bu yazı haqqında çox düşündüm, yazım yoxsa yazmayım? Nəhayət ki Yaz!-deyildi mənə.

Mən bu birinci yazımda Allahın çoxsaylı müqəddəs adlarında biri olan ZƏR adı və ondan alınan sözlərin məntiqindən söhbət açacağam.

Zər- yəni Nur.

Bax: Avesta.

Allah Zərdır, biz zərrə. Bu nə deməkdir?

Müqəddəs kitablarda Allah-taala xəbər verir ki, Adəmi xəlq edib ona ruhu üfürdü.

Ruh (u) sözü- iki sözün birləşməsidir. Ru və Hu sözləri.

"Ru" enerji, "Hu" isə Yradanın adlarından biridir.

Bax: Avesta.

"RuHu" yəni Hudan olan enerji-can.

Demək "Hu" mütləq, məqamını dəyişməz və daimi, "ru" isə mücərrəd, müvəqqəti və məqamını dəyişəndir. Demək "Zər" xaliq, "zərrə" xəlq olunandır. Zərdən bizdə olan zərrə bax o ruh (u)-dur.

Hu motay, Hu votay, Huvoriştay. Sipitum-Zərdüst

Allahın Zər adı ilə bağlı yer üzündə çoxlu inanc yerləri mövcuddur.

Mən bu yazıda Allah-taalanın ZƏR adıyla birbaşa bağlı olan iki adın mahiyyətinə varacağam.

Zərvan və Zərdüst-Zərdust və ya Zərdüşt. (Hansı dildə olduqları haqda sonra).

Zərvan nə deməkdir:

"Zər"-nur, işıq, əməlləri göstərən, batini zahir edən. "Van" - pərvəriş verən, nizamlayan, böyük rəhbər və ya mütləq sahib.

Bu sözlərin içindən bu mənə zühur edir: Görünən, var olan aləmə pərvəriş verərək, nizamlayan böyük rəhbər və ya sahib. Yəni Yaradan və İdarə edən.

Yazımda olan "Van" sözü və digər sözlərin geniş izahını istəsəniz gələn sayda açaram.

Keçid əlaqə Zərdüst Zərdust və ya Zərdüşt sözünə.

Dedik ki, Zər Allahın müqəddəs adlarından biridir.

Zərdüst sözü də iki sözün birləşməsindən ibarətdir. "Zər" və "Düst", "Dust" və ya "Düş". "Zər"-Xaliq, "Düst"- dost deməkdir.

Zərdüst yəni Zərin dostu. Ərəbcə buna Xəlilullah və ya Həbibullah deyilir.

Demək müqəddəs Avesta kitabı nazil olunan peyğəmbərin əsil adı Sipitama (Sipitüm), titulu adı isə Zərdüstdür.

Burdan belə çıxır ki, biz Zərdüst və ya Zərdüşt sözünü təkcə Avesta nazil olunan Sipitamaya (Sipitümə) deyil, bütün peyğəmbərlərə şamil etməliyik.

Deməli Allahın-Zərin 124 min dostu olan bütün peyğəmbərlər Zərin dostları və ya Zərdustlardır. Adəmdən Xatəmə kimi.

Demək Allah-taala 5 müqəddəs kitab göndərmiş.

Və bütün kitablarda bizə deyir ki, biz sizi bir kişi və bir qadından artıraraq, sizə dillər verib, qovmlər etdik ki, bizi və bir-birinizi tanıyasınız və bir-birinizə hörmət edəsiniz.

Bir də bütün müqəddəs kitablar Allahın Vahid və Mütləq yaradan olduğunu deyir.

Bəziləri iddia edir ki, Avesta Sipitamının dualizm üzərində qurduğu fəlsəfi bir ideologiyadır. Bu fikir kökündən səhv və anlaşıqlıdır.

Avesta da sonradan nazil olan bütün başqa müqəddəs kitablar kimi müsbət və mənfinin, xeyir və şərin, nur və zülmətin, ağ və qaranın mübarizəsi üzərində qurulmuş ilahi müjdədir. Yəni ilkin, əsil Avestada da ZƏRVAN insanlara iki qüvvə arasında sınaq dolu bir ömür yolu göstərir. Çox vaxt sözləri dərk etmədiyimiz üçün yanlış fikirlərin girdabına yuvarlanıb, minillərlə çapalayırıq. Zərvan, yəni Bütün əməllərin yaradıcısı və idarə edəni, yəni Tvoreü i pravitel vsego sveta.

Avestada belədir:

ZƏRVAN: Əhuroməzda: Əhrimon: İnsan

Əhuroməzda - bu söz də üç kəlmənin

birləşməsindən əmələ gəlmiş ifadədir. Bu sözdə bayaq dediyimiz ruh-(u), üçün və müjdə sözləri vardır.

Yəni Ə kiçik, hu-(Hu dan üfürülmüş ru-enerjisi olan) ro- üçün, məzda- müjdə.

Yəni ruhu olan üçün müjdə gətirən.- (Mələk). (Quranda onun adı Cəbraildir).

Əhrimon- Bu söz də iki hissədən ibarətdir.

Əhr-yəni alan, ald ilə alan, İmon- iman. Yəni imanı dünya malı ilə aldadıb alan.

Əhrimon- Quranda onun adı İblis və ya Şeytandır.

Bu bütün müqəddəs kitablarda belədir. Cəbrail insanı xeyirə, Şeytan isə şəərə çəkir.

İnsan Əhuroməzdanın yaxşı müjdələrinə əməl edib, mələklərdən uca məqama da yüksələ bilər və ya əksinə, Şeytanın şərlərini əməllərinə tətbiq edib, Şeytandan da aşağı enə bilər.

Allah insana 5 kitab göndərərək failimuxtar etmişdir. İnsan seçimdə sərbəstdir.

Növbəti yazımız Avestanın dili haqqında olacaqdır.

Bu sayda tanışlıq üçün Avestadan kiçik bir parça təqdim edirik.

Zərdüst Avestada necə deyib: Olduğu kimi -

Həməzor, həmə oşo bəti həməzor. Həmə çoki botı həməzor. Bəti doə hurimijdə roe, hurimijdə hərae, hurimijdə oməşəsipindon həməzor. Bəti bardəron otəşon həməzor. Bəti fərvəşə əşion həməzor. Bəti din-vəhi, mijdəyəsnon həməzor. Bəti kuon-haft kişvər zəmin ki po doə vahidin. Peo iyo tikə voşon ki bavoy vahidin. Mijdəyəsnon, astovonədə avə emə avəruşnan həməzor.

Bu hansı dildədir siz deyün.

Avestadan digər bir parça-olduğu kimi:

Zərvan İomaya deyir: Dünyanın üzünü buz qatı örtər. Canlılar hamısı donar. Ona görə bu dediklərimdən hərəsindən bir cüt apararsan böyük koça- yəni böyük mağaraya.

Ha İma, bebar koçana

dovo qrem pasana,

dovo qrem aspana,

dovo qrem qovana,

dovo qrem sopana,

dovo qrem varana-kajala ... və sairə...

Bu hansı dildədir siz deyün.

Ha İoma, bəbər koçona

di qlə pəsono,

di qlə aspono,

di qlə qoono,

di qlə sipono,

di qlə varano-kəjələ ...və sairə...

Hələ ki bu dünya

Bakı şəhəri.

(Arđı var)

Zaman seli

Bu həyat kitabı hardan başladı? Mənimçün qapalı sənincün açıq. Səni görməyənlər mənə daşladı, Nəse anladımsa harda azacıq.

Bir anlıq varlıqla naxışlar salır, Yerin köynəyinə, yol gedə-gedə. Bu seldə hər zərrə üzüb iz salır, Öz şələləsindən əbədiyyətə.

Daş toza toz daşa gedən yoldadır, Gah o buna dönür, gah da bu ona. Bir qırpım ömürlə gözü aldadır, Sümük əldə dəmir daş yona-yona.

Ölümü öldürdüm tanıdım səni, Nə suyam, nə sümük, nə ot, nə hava. Həyat ölməz sözə çevirdi mənə, Səninlə əbədi yoldaşam daha.

Bu sonsuz axarda gəlmişəm qalam, Nə sənə duruş var nə mənə indi. Gedənə əlvida, gələnə salam, Yoldaşam gələnə, gedənə indi.

Ruh dostlarıma

Yenə bir can olub ruhun məskəni, Bir dünya yuxusu görürəm, nədir? Mənim ruh dostlarım oyadın mənə, Yanında cəhənnəm bir bəhanədir.

Yenə yol ölçürəm bir can içində, Bir canın təkindən ucuna qədr. Sanki yol azmışam duman içində, Yolum ayağından saçına qədr.

Bu ruh yuxusunun yozumu bəlli, Bu dünya yuxusu bir göz qırpımı. Əvvəli havalı, sonu əcəlli, Bir ruh həyəcanı, bir can çırpımı.

Hanı təmənnəsiz ruhlar aləmi? Hanı nəhayətsiz, hədsiz intəha? Çağrın qulağım batana kimi, Ayılısam yatmağa qoymayın daha.

Bu gün yenə cin atına minmişəm

Bu gün yenə əsəblərim gərilməmiş, Bu gün yenə cin atına minmişəm. İçimdəki qəzəb divi dirilməmiş, Bu gün yenə göydən yerə enmişəm.

Durub gəlib gedənlərin içində, Ruh gəzirəm bədənlərin içində, Başın yemiş gödənlərin içində, İçin-için yana-yana sönmüşəm.

Şeytan gülür, əlində də kəməndi, Hökümranlar yenə həməon həməndi, Gəl başa sal bu rəiyyət həpəndi, Məğlub olan bir sərvərə dönmüşəm.

Bu bazarda söz satılır min cürə, Bu dabbagda üz satılır min cürə, Əyri əldən düz satılır min cürə, Demə qırx il nahaq yerə dinmişəm.

Məkrililər bu dünyanı qamarmış, Alçaqlara dünya necə hamarmış, Bir çarxıxdan nə qədər qan damarmış? Bəlkə elə çarxıxdakı mənmişəm? Bu gün yenə göydən yerə enmişəm.

İradə Məlikova
iradamalikova@mail.ru.

(Siftaş navınə numrədə)

18
Bə İbrahimi çay zə
be barədə vəd kardə be

1 Rəbb çiyəy bə İbrahimi Mamre şimşoron tonə; bı vaxti əv niştəbe, həşi qamədə çodı dəşəcəədə. 2 Əv pedyəcəədə vindişe çay vədə seqlə merd mandə. Əvoni vindencən vite çe çodı dəşəcəədə əvoni pişvoz kardeyro, enəməy tosə zəmini, votişe: 3 "Çimə ağə, yan dəməvard iştə gəlami yurdiku, ehanə esə pəydo kardimesə lutf iştə çəşədə. 4 Esə bəvarden tılay ov, bəşiştən şimə nınqon, iştə dinci bəsteşon doy bınədə. 5 Az isə, bəşmə conı gıvva bo votəynə, bəvardem i vəslə nun. Bəşeşon çay bəpeştə, çumçiko şimə dəvardəydebişon iştə gəlami tonə". Əvon votişone: "Bikə iştə vote gəzinə". 6 İbrahim vite bə çodı - çe Sarə tonə, votişe: "Rəbi, peqət se sea lap çokə ordə, həmi bijən, kukə bıpat". 7 İbrahim vite bə molməlon tərəf. Çəyo peqətışe qıləy korpə iyan çokə poynə, doşe bəştə nokə. Nokən tadibəsə be boçəy hozı kardeyro. 8 İbrahimi peqətışe cır, şit iyan hozı kardə bə poynə, vardışe noşe çəvon vədə, iştə isə pemandə doy bınədə, çəvon tonə. Əvonən hardişone. 9 Çəyo votişone bə İbrahimi: "İştə jen Sarə koncoy?" Əy votişe: "İyo çodıdəy". 10 Çəvon

OFƏYEMON

qıləyni votişe: "Omə sori bı vaxt iyan bomem iştə tonə. Bəvədə iştə jeni Sarə bəbeşe qıləy zə". Sarə mandəbe çay peşotonədə, çodı dəşəcəədə, quş doydəbe. 11 İbrahim de Sarə pi bəbin, eqardəbe çəvon sin. Sarə omandəbe manqəsəo. 12 Əv sıray iştə dilədə, votişe: "Jıqo şoy-voy bomı bəzne yəni be az pi be-be? Əğmə mən piyəmerde". 13 Rəbbi votişe bə İbrahimi: "Sarə boçi "Az əğıl zandə bəznem məqər pi be bəpeştə?" votişe sıray? 14 Bə Rəbbi heste yəni çətinə qıləy çiy? Omə sori bı vaxti Az iyan iştə tonə bəbem, Sarə bəbeşe qıləy zə". 15 Sarə tarsiku votişe "nısırəym", jəşe bə həşə. Əncəx Rəbbi votişe: "Xəyr, sırayş". 16 Ə merdon əştin, çəyo erəxəyn bə Sodomi tərəf. İbrahim şe deyəvon bə ico, əvoni dəro kardeyro.

İbrahimi Sodomi
lovə karde

17 Bəvədə Rəbbi votişe: "Az niyo bəkambu İbrahimi iştə kardənin bı çiyə? 18 Həğığətən İbrahimi obəfəye qıləy yolə iyan gıdrətinə millət, zəmini dimi həmə milləton xəy-dıvo bəstən deçəy vositə. 19 Çumçiko Az vijnime əv ki, basbardı bəştə zon iyan iştəku bəpeştə omə nəsiləlon salehə iyan ədolətinə koon kardeyro de Rəbbi roy şe. Rəbbən bə vırə bırosni İbrahimi barədə iştə votə sixani". 20 Rəbbi iyanən votişe: "Bə Sodomi iyan Homorra vəynə rost bı fəryod veye, vey qone çəvrəy odəmon qinoən. 21 Əvə ebəşem, saru diyə bəkardem ki, biznim bəmi rəsə fəryodi rost be-nibe". 22 Ə merdon çəyo qardin şin bə Sodomi, əncəx İbrahim hələn mandəbe Rəbbi vədə. 23 İbrahim nez oməy, votişe: "Rostiyən Tı məhv bəkardəş salehiyən de be-

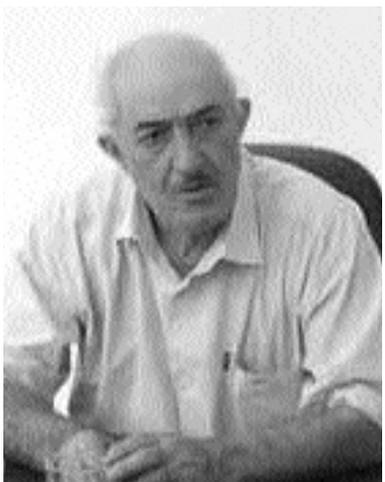
vəcə odəmi bə ivirə? 24 Qirəm əyo bibo penco kəs salehə odəm, Tı iyan ə şəhri məhv bəkardəş? Bə penco kəs salehə odəmi xatır rəhm nibəkardəş bı vıray? 25 Oxo Tı nibəkardəş imi, nibəkəştəş salehə odəmi de bevəcə odəmi bə ivirə. Nibəkardəş salehə odəmi aqibəti bənə bevəcə odəmi aqibəti, Tı nibəkardəş imi. Jıqo beadolətəti əkəni həmə dınyo Hakim". 26 Rəbbi votişe: "Qirəm şəhr Sodoma pəydo bıkəom penco kəs salehə odəm, bəçəvon xatır rəhm bəkardem bə in vıray həmməy". 27 İbrahimi doşe cəvob: "Az iştə vədə bənə qardi iyan xoki qıləy çiy bibumən, esə ciqə kardeydəm imi bə Rəbbi vote: 28 ehanə penco kəsəsisə penc kəs kam salehə odəm pəydo bibo, penc kəs kam be qorənə məhv bəkardəş şəhri həmməy?" Rəbbi votişe: "Şəhri vilə əkənim, ehanə pəydo bıkəom əyo çılı penc kəs". 29 İbrahimi iyan dəvom kardışe, votişe Bəy: "Ehanə pəydo bibo əyo çil kəs, bəvədə çoknə?" Rəbbi votişe: "İmi əkənim bə çil kəsiyən xatır". 30 İbrahimi votişe: "Rəbb gəyzin nıbu, bəçimı vey qəp jəy qorənə: ehanə əyo pəydo bibo si kəs, bəvədə çoknə?" Rəbbi votişe: "İmi əkənim, ehanə əyo pəydo bibo si kəs". 31 İbrahimi votişe: "Az iyan ciqə kardeydəm imi bə Rəbbi vote: əyo pəydo bıbo vist kəs, bəvədə çoknə?" Rəbbi votişe: "Əvrəy məhv əkənim bə vist kəsi xatırən". 32 İbrahimi votişe: "Bıdə Xıdo gəzəbin nıbu ki, az oxonə kərə qəp bəjem: əyo pəydo bibo da kəs, bəvədə çoknə?" Rəbbi votişe: "Əvrəy məhv əkənim bə da kəsi xatırən". 33 Rəbbi sə kardışe iştə sixan de İbrahimi, şe. İbrahimon oqarde bəştə vırə.

19
Sodomi iyan Homorra
məhv be

1 Şanqo dıqlə mələk oməyn bə Sodomi. Lut niştəbe şəhri dərvəzə tonə. Əy vindişe mələkon, əştə pişvoz kardışe əvon, enəməy tosə zəmini, votişe: 2 "Çimə ağon, zəhmət nıbo dəşən bəştə gəlami kə, bışıştən iştə nınqon iyan şəvi bımandən, Maştə bəştəşon, dəvom bəkardəşon bəştə roy. Əvon votişone: "Ne əmə şəvi dəbəvonemən şəhri məydonədə". 3 Luti vey bə zıvon qətışe əvon, oxoyədə əvon şin de Luti bə ivirə bəçəy kə. Luti gənəğ kardışe əvon, patışe behəmyozə nun, əvon hardişone. 4 Əncəx əvon hite bənav şəhr Sodomi har məhəlləo bə merdon - cıvonikuş qətə tosə piy bə qırd qətışone kə. 5 Odəmon sədo kardışone Lut, bəy votişone: "Koncon imşanqo iştə tonə omə odəmon? Əvoni biyə çəmə tonə ki, nezkat bıkəmon deyəvon". 6 Lut beşe bə benton - çəvon tonə, edoşe kəybə iştə dumotonə. 7 Əy votişe: "Çiç bəbe bevəcə məkən, çimı boon. 8 Çimı hestime hiç de merdi nihitə dıqə kinəm. Iştə kinon biyəm şimə tonə, çičon piyeydə, bıkən bəvon. Əncəx məqınən bı odəmon, çumçiko əvon çimı kəy gənəğin". 9 Merdon zikkə jəy-jəy votişone: "Okırı bə peşo! Im odəm gəribəye iyo, əncəx əğətə kardeydə. Esə deti çəvonən bevəcə rəftor bəkardemən". Əvon cum kəşəşone bə Luti, nez bin ki, barıştın bəy. 10 Bəvədə dilətonə bı mələkon dıroz kardışone iştə doston, dənoşone Lut bə kəy dilə - iştə tonə, bastışone bə. 11 Ku kardışone kəybə peştədə mandə odəmon rukiku qətəşe tosə yoli. Bı qoruşon əvon pəydo karde nızənəşone bə. 12 Mələkon votişone bə Luti: "İştə həni ki heste iyo? Çıyo bekə həmməy - bı şəhrədə bı iştə yeznon, zoon, kinon, iştə nəslə bı har kəs hestebu, 13 çumçiko əmə məhv bəkardemən in vıray. Bə Rəbbi omə rəsə bı xəlği vəynə rost bı fəryod, əvə

Rəbbi vıgəndəşe əmə ki, məhv bıkəmon əy". 14 Lut şe votişe bəştə kinon pəvəndion: "Bəştən beşən çı vırəo, çumçiko Rəbb məhv bəkardə in şəhri". Əmma zoon qımon kardışone ki, əv zərfət kardeydə. 15 Maştə obeədə mələkon votişone Luti tadi kade-karde: "Bəşt peqət iştə tonə bı jeni iyan dıqlə kinə, bışi, neysə məhv bəbeş bə şəhri cəzo doydədə". 16 Lut di livəy. Rəbbi bəy mərhəmət karde qorənə, həmon mələkon qətışone çəy, jeni iyan dı qılə kinon dasto, bəkardışone şəhriku bə kəno. 17 Mələkonədə qıləyni votişe əvoni bəkardədə: "Peroxın iştə conı, diyə məkə bə peşo. Məmand çı panı hiç vırədə, beşi bə band, neysə hələk bəbeş". 18 Lut votişe bəvon: "Çiç bəbe, ne ağəm! 19 Esə iştə im gəlami pəydo kardışe lutf iştə çəşədə iyan heyve karde bəmi nişə doə xəymandəti de çimı conı peroxniye. Əncəx rəsə əzinim bə bandı, çumçiko bəlo bəminən rəsə bəzne, hələk bəbem. 20 Bı nezoni heste çimı vite zınə qıləy qədə şəhr. Bıdə əyo bıvıtım, peroxnim iştə conı. Oxo qədəliyə ə şəhr". 21 Mələkonədə qıləyni votişe bə Luti: "Bəştə xatır imiyən bəkardem: vilə əkənim iştə votə şəhri. 22 Rəyrəbi, bıvıt əyo! Az hiçi əkənim, tı əyo nırəsə". Əvə ə şəhri nom be Soar. 23 Lut oməy bə Soar Həşi beşəcədə. 24 Rəbbi ekardışe otəşinə qoqurd Sodomi iyan Homorra səpe, məhv kardışe 25 in şəhron, həmə panı, çəvrəy həmə səbəsoon iyan zəminədə bəmə har çiy. 26 Əmma Luti jen odyəşəy bə dumo, peqarde bə neməkə sun. 27 İbrahim maştə rəbədə əştə şe bə Rəbbi vədə mandə vırə. 28 Çəyo edyəsəy bə Sodomi iyan Homorra, bə həmə panı. Bəne zəminiku rost beydə kiyədülə duyəvuli gəzinə qıləy duyəvul. 29 Xıdo bə yod vardışe İbrahim, panıyədə bı şəhron məhv karde vaxti, əvə bəkardışe Lut fəlokəti diləo, çəy jiyə şəhron vilə kardədə.

(Hestışe dumo)

XANƏLİ TOLIŞ

DINYOMON SƏROST BƏBE
(haft hıçəynə çoli)

Huş zizə okardədə,
Zəmin tərşə qarədə,
Vızdo ambu varədə,
Dınyomon sərost bəbe?

Evon bə ji mələkon,
Səlom bıdon fələkon,
Bərpə bibo dili koon,
Dınyomon sərost bəbe?

Osmoni hə bızıro,
Şəyton bəmə bızıro,
Zəmin-osmon ekıro,
Dınyomon sərost bəbe?

Dınyo əqər enışo,
Milləti dil bibo şe,
İmom Zəmon boy beşo,
Dınyomon sərost bəbe!!!

05.2011

ŞEİR
(həşt hıçəynə çoli)

Kıve esə şeir bahand,
Bə şeiri mənot bıdə?
Çə şairon kırtəğ bığand,
Lıv peçokon veye, dədə.

Har kəs iştə luzi haydə...
Pur kardedən nəfsi qəvi.
Bəki rəsə şeri foydə?
Peşoknedən bəvon livi.

Bıstən-bıhır dəbe, hınəy;
Biznesədəy hurmət esə.
Nə bə sini, nə bə zınəy,
Doə beydəni gıymət esə.

Şeri devron həni sə be,
Bo vey kəson şatə rəzey!
Çə məmuron kefi səpe
Şeir qıləy qəvçərəzey.

Bıstənoən ağıl-huşi,
Bo elita mardə şeir.
Çə Xanəli şəvi, ruji
Puç kardədə - hardə şeir!

03.2011

İQLƏ KİJƏ, DIQLƏ KƏBOB
(həşt hıçəynə çoli)

Vey əqətni çəmə hisob,
Lozim ni hiç ərəğ, şərob.

Vəse bəmə gəbi sirop,
İqlə kijə, dıqlə kəbob.

Boy iştə sə məkə xərob,
Pidəmon ni qərop-mərop.
Xorək bədoş kosibi bob,
İqlə kijə, dıqlə kəbob.

Iştə doəon vədə mətoş,
Ədənimon veyən sə doj.
Yolə huşəy anqı bədoş,
İqlə kijə, dıqlə kəbob.

Bəştə cifi mədə əzob,
Canəli, biş kəynə ərbob,
Bıdoş- bəkaş bəştə səbob,
İqlə kijə, dıqlə kəbob.

04.10.2011

ĞIBONƏ İD
(yonzə hıçəynə çoli)

Ğibonə id jıqo qıləy ruje ki,
Milləti çəş in rujədə si bedə.
Ğibon bırye bəro bəmə xoşe ki,
Kosib-ərbob qırdə bedə: i bedə.

Ğıbon şeyo iştə Xıdo bı roədə,
İbrahimi İsmayılən hozı be.
Ve koş vınde, qarde çəvon dast-pəodə.
Har hərəkət bo Şəytoni ozo be.

İsmailiş noğə doşe bəs boçi?
Xıdo əmro fələkon bə cuş ome.
Iştə nəbiş əvəz karde de gəçi,
Bəşəriyo in Ğibonə ruj ome.

Çə ərbobon bə kosibon çokəti:
Bıjən bə bisk, bıpat, bəhə kəbobı.
Xıdo tonə Ğibon yolə pokəti,
Çanə pidə anə bədoş səbobı.

Ğıbon iştə yolə ide, yolə id.
Şoyvo bıkən, əy dəvonən diləji.
Toliş, şinə sixanonku boy məvıt,
Təbrik bıkə iştə bıvon - tolişon.

Yolə-ruk bə hərəkəte de conı,
Həmməy pidə imruj bıbu xotomon.
Ğəbul bıkəy Xıdo çəmə Ğiboni.
Bud bıbu in mubərəkə İdimon!

06.11.2011

Allahverdi Bayrami

(əvvəlki navminnə numrədə)

Potşo bəy əşi, Merdələn əbəy deştə. Ruji bə Kaspi diyo şin bo moy qəte. Potşo de məyyəti oməy beşe bə diyo kəno, dombıgəndon penışdin bə lotkoon şin bə diyo niğiləy, votışone:

-In domi gəndədən bə potşo bəxti niyyəti, bunum çiç beşədə.

Potşo əmr kardışe ki, rəmmoli vanq bikan, bunum bəçimi bəxt domədə çiç beşe. Rəmmol oməy, i kərə edəsəy bə diyo, bə domi, bə moybiğəton, çəyo diyə kardışe bə potşo, bə vəzir-vəkili, bə məyyəti, fik kardışe, çiç bivoti ki, bənə bə səfə bəy vey-vey xələt bədən, pul-miknət bədən, ikərədə vote:

-Kəjələ!

Məyyəti ikərədə "hiyy" kəşəşe, yəni im çı sıxanbə rəmmoli vote, im çı bədə rəml be Merdəli gəndişe-potşo bəxt anə bequere? Həmməy edəsəyn bə Potşo. Yəni potşo esə əmr bəkey, rəmmali qıy bədo jəy.

Potşon mandəbe mətəl, in axmax sıpə zoə, iyən bino kardışe hədərən- pədərən qəp jəy. İştə dilədə bə gərol oməy ki, bə saray oqarde, in axməxi bənə sıpə bətojniye çı sarayo, hələ bunum esə çiç beədə.

Dombıgəndon bə potşo bəxt dom gəndəşone bə diyo, xəyli qordimeşone.

Potşo əmr kardışe ki, domi okırnən, bekən bə dim. Bəli, dom okırnyə be, qırda kardə be, domədə hiç qılə bo tumiyən moy-kulə benişe, domi lap kincədə çiç bibu, çəke? Qıləy muliskə kəjələ! Domədə tovə perəxe, "pırr" kardışe, pərə-şe. Həmmə məyyəti hədəyon mande bi koy! Potşon sıftə bi holi vey təcub kardışe, peşo bənə bə səftənə sıray, sıray, gəşş kardışe,

SİYO ÇOXO

olaxte gümisə. Bəştə omə bəpeştə votışe:

-Mını piyəkəs bə rəmmoli xələt!

Ki anqıştəku anqışti, ki quşədə quşvə, ki tanədə olət ... bekardeşə, vardışe doşe bə Merdəli. İ tayə qınıye. Bo kardışone bə hə, bə asbi vıgəndışone Merdəli kəy. Çəyoən həvətəni həvətışone- pul, gızıl səyşone, baxş kardəni doşone bə gəhüm-gəbilə, hardı-həş səşone, hardeşone, peşomeşone, kef kardeşone...

Ruj çı rujon potşo bə vişə dilon bə kəfşən, bə həmo bə neçiyəvonəti şeədə Merdələn bardışe deştə. Nominə neçiyəvonon navədə, potşo, vəzir-vəkil, sarayi xadimon miyonədə, məyyəti peşədə dastə-dastə odəmon hərəkət kardədəbin bə Mədə vişon tərəf. Merdələn bozə aspi səpe de vəzir-vəkili bə ico şədəbe. Potşo bəçəy baz-buruti edəsəy, zəvilə sıray kardışe, bə Sərvəziri votışe:

-Hələ bunum rəmmol bi səfə çı moci-zə nişo bədoy?

Pəxelə sərvəzirən de rıxəndi sıray, vəzir-vəkil, saray xadimon həmməy qəvbə-qəv doşone sırayn, kalion hiç nıznaşone bə çiçi, boçi siredən, madam potşo siredə, əvonən sırayn. Merdəli hiç nısırəy, hiç nıməsəşe, imon boçi, bəki siredən, iştə aləmədəbe. Fik kardəbe ki, bi vişon bo ləl-qılı, bo ezimi, bo neçiyəvonəti əvoyn ki, jıçiy peydo bıkəy, boştə baləlion bibəy, bəhən, vəşi nımardon... Bə potşo barzə sədo pelarzəy:

-Rəmmol, votedəm, esə bə vişə dəşədəmon, bə çəmə və sıftə kon jivoy bebəşe ki, əmə əy neçiyəvonə bəkamon?

Merdəli bə i qəv oqarde, votışe:

-Nəqqə!

Vəzir-vəkil, saray xadimon qəh-qəhə kəşəşone, çəvon sədokı vişə bə ocımış oməy, sərə-hu əks-sədo doşe, qıləy təlatum rost be, tı boy diyəkə! Potşo iştən vey-vey sıray, sıst be, şe bə fik: Vişə bəke, nəqqə moy bəke? Vay bəştə holi, iştə votəy nıbo, iştə qıy bınədə bənə kaqi qıy nıdom obriyey, bızın iştə tom bən! Dim doşe bədu neçiyəvonon tərəf, votışe:

-Dəşən bə vişə! Bunum bəşmə və çiç beşədə, neçiyəvonə bikan!

Ləşkər dəşe bə pındə vişə: Sıpon navədə, neçiyəvonon dumo, potşo deştə ətrofi

çəvon dumo, məyyəti peşədə! Xəyli şin, hiçi bə çəş niçiyəy: nə pərəndə: kəvələ, kujkaq, vişəkaq, vişəsuk.. nə həyvon: xuq, cuyur, hırs, pələnq, şəğol.. Omeyn rəsəyn bə qıləy çiməni, bənem qıləy nəqqə mandə de ləşqəri vəbəvə, qəv esindiniyəşe, yəni "esə-sati şiməni ebəbam." Tiy-kəmon, nızə, gızıl, gəmə bonovınon cum hardışone çə nəqqə səpe, de sati əvişon hıl-hıl karde, kıştışone, noşone duşisə, bardışone deştə. Həni hiçi bə çəş niçiyəxo!

Sarayi mıtəxədə nəqqə bıştışone, vardışone bə potşo kəfə məclis, hardışone, de sırə-huyə. Məclisi bəpeşt iyən xəyli xələt, mol-miknət, pul- gızıl-nıgə doşone bə Merdəli, bə həon, bə aspon bo kardışone, vıgəndışone bəçəy kə.

Merdələn oməy bə kə, vındişe iyoən hardı-həşe, nişte əyən tikəy hardışe, iştə şucaətiku qəvpuri qəp jəşe. Çəyo şe bo hitə. Tojə bə yonqo dəşəbe ki, soy kəybə kuə be. Nokə-naib oməy bə Merdəli votışe ki, bəs qıləy dırozə xonəxo tınış pidə. Merdəli famə ki, in xonəxo çəy Siyo çoxo be bəzine.

Hejo çəy vındə həvəsədəbe. Pədəşe ki, əy bivındi, bəy təşəkkur bıkə. Hejo çəkəbe, iştən deştə linqi omə. Zər-zıbəynə olətoniş tankarde, beşe bə kəybə, pələtədə beşədə diyə kardışe bə dırozə xonəxo, sıftə nıznaşe: Səyku bə po in xonəxo çanqır-nanqır bəbe, dimədə, dastonədə xun etikedəbe, siyo çoxo çəy tanədə cırı-vır bəbe. De diğgəti diyə kardışe, bənem ha, hejo in xonəxo çəy Siyo çoxoy, əmma im boçi bi ruj dəşə? Vey təcub kardışe. Merdəli dıvanqonə qətişe in xonəxo, bino kardışe bəy nozə sıxanon vote:

-Bəştə omə roon gıbon bışum, bəştə hisob çan manqə kef kardəmon. Xıdo bəti xəşəconi bido. Həmişə bə poyşə bımandəş, çımı har ko sərost bibo, petono Xıdo, jıtono deştə him-himi fırvon bıjiyomon...

Merdəli qəp jəydəbe, Xonəxo dəşəbe bə Merdəli kəş de surəti poyədəbe, qəşbi şıkrındəbe əy. Merdəli bəvədə xəbədə be ki, vındişe Tıbədə dədə gəbi paliyo pəmandən. Xonəxo dəvəşte, qətişe Merdəli xırtə, votışe:

bon şe (III)

Bətınışon anə doğ je (I,II) BƏTİŞO-NƏN ƏNƏ doğ je (III)

Əvə lolış , çımı zıvon (I, II, III)

Voteşone ə vaxt sə be, (I) VOTİŞONE ə vaxt sə be (II) VOTOŞONE ə vaxt sə be (III)

Tınən sıxan bəkeş bəpe (I, III) Tınən sıxan BƏKƏYŞ bəpe (II)

Mandış ijən zili səpe (I, II) İJƏN MANDİŞ zili səpe (III)

Sutiş, qılış, çımı zıvon(I, II, III)

Xosə bahandon, xosə şeer-sənət bızınon, ofəyəkəson, anə zılm bəbe bə bənəvo muəllifi- bə Vəlişah kardə bıə? Qıləyni çəy şeeri dızdidə, bəştə nom bekardeşə, xələt kəşdəni!

Qıləyni şairi sıxanon hay curi niyyətdə, həttə misroon, sıxanon vırə dəqış kardədə, bə şairi tolişi hande-nıyyəte omutedə! İmon həmməy muəllifə huquqon bə ləğə jəye, cinayəte, əqər şairi rozıyətı nıbo!

İştənən bə kon şairi şeeron dast bar-

-Bıbir iştə sədo, zə, zəvzəki zoə zəvzək, hələ zıvonən heste, qəpən jəydəş? Im çı kuy-kələkbe varde bə çımı sə?

Merdəli tase-tase de dast-linqi hərəkəti, de işarə bə xonəxo votəş piyədəbe , yəni çiç kardəşe, çı qıno soybe ki, əy jıqo toşniyədə?

Xonəxo vəş oməy bə Merdəli, bıjən-məjən: Bəçəy sə, peştə, linqi, kəmi, luzi mışt, morxot, ləğə jəydəbe, jəy- jəy vote-dəbe:

- Balə mardəy zoə, həni çiç kardənibiş ki? Votışone : anqışti koncoy? Votış: Fılön vıradə! Zə, dəyus dəyusi zoə, tomonə lij, xalçə tık, morə hıl tumi siyəbe? Çə bəbolə kinə bakirəti doy volo karde?

Jəşe, sıst be, sənibəton kuəşe, votışe:

- Yurdi okuşə zoə, həni çiç kardənibiş ki? Votışone: Dom şodoydəmon bə diyo, domədə çiç bebəşe? Votış: Kəjələ! Zə, səfi zoə səfi, bə yəkə diyoədə moy-kulə tumi siyəbe, votış: Domədə kəjələ bəbe? Az şim, qıləy kəjələ qətime, az dəşim bə diyo, kəjələ dənome bə dom, con bə çımı bukə oməy ki!

Jəşe, sıst be, sənibəçəton kuəşe, votışe:

- Vəşi mardəy zoə, həni çiç kardənibiş ki? Votışone: Vişədə, həmoədə, bandə dimədə bə neçiyəvonəti beşəmon, çiç bebəşe bə çəmə və, neçiyəvonəti bəkamon? Votış: Nəqqə! Zə, həyvərə sıpə zoə, vişə, bandı-ku, həmo-kəfşən bəke, nəqqə bəke? Kijə-kəvuli, mol-mələ tumi siyəbe? Az şim diyoədə qıləy nəqqə qətime, az vardıme ə nəqqə bə bandə bin, bekardeşə bə ləşkəri və, çı conı bim: Tərəfo nəqqə ançəşe mı, tərəfo vişə, kıl-kımoti dırnişe mı, volo bim, mardim ki!

Jəşe, sıst be, piyəşe iyən bıjəni, vındişe həni Merdəliyədə merdəti mandəni, bəbolə merd pələşk bıə, oləxtə dədə gəbisə, şə iştəno. Xonəxo kut kuy-kuy dəro qınıye, beşe çı Tıbəkə şe. Bə kovrə şe, zıne nıbe, əmma beşo i kərən bə Merdəli çəş niçiyə.

Xeyzon, nokə-naib, potşo məyyəti vey nəvəyn bo Merdəli , oxo nimcon peydo kardışone əv. Tıbədə dədə gəbisə oləxtəbe. Bardışone bə kə, çı dənıvarde, bədbəxt mardə-şe.

Nəğil iyo sə be. Osmono seqlə sef eqınıye: qıləy çı nəğil bivoti, qıləy çı nəğili bıməsi, qıləyən çı nəğili bınıvıştı...

SƏROSTONƏ

Çəmə vey hurmətinə şair Rza Musa (Lankon, Şağlase) zanq kardışe bəmi, rostı, vey şo bim. Hal-əhvol qətimone. Fik kardime ki,yəğın, şair bə çəmə rujnomə tojə şeeron təğdim karde pidəşe. Xəbə-xubə səyme, vote:

-İnşəAllah, bo omə aşmardəy iştə tojə niyyətyən bəvğəndem, əmma esə mətəlbim coye. Çəmə rujnomə imsonə 1-nə aşmardəyədə Farid Lənkəran nomədə "Çımı zıvon" şeeri dərc bıə. Şeer çəy ni, çəmə siprişə şair Vəlişahiye.

Xıdo bə Rza xəşəconi bıdo, in məsələ sənibəton bə çəmə yod dənoşe. Çumçiko i kərən bəmə votəşonbe, bəy "Sərostonə" niyyəte yodo beşəbe. Rəyrə bə səvonon ovardim: 1) "Tolışi ərməğon" (Boku, Azərnəşr, 1993, səh.20-21) (I) 2) Vəlişah Əliyev "Vijniyəbiə əsəron" (Boku, "Hirkan" jur.2007, səh. 19-20) (II) Nişo doə bıə in səvononədə Vəlişahi "Çımı zıvon" 8 bənde. Faridi sıftə internetədə, peşo "Tolışon sədo" rujnomədə həminə şeeri 4

bənd dərc bıə.(III) Peliqiatəti, yəni ədəbiyə dızdətı çəşə vədəy! Hələ im bə i ton bımandi. Se səvonədə çap bıə bı şeerədə hayboştənoti - nohəmoə redaktəon kardə bıən:

Çı zıvonon həməysən tı (I) Çı zıvonon HƏMMƏYSƏN tı (II, III)

Yəşdə yoliş, çımı zıvon. (I, III) SİNDƏ yoliş, çımı zıvon(II)

Tı çəvonən və şin be-be, (I) Tı çəvonən VEY şin be-be (II, III)

Bəvon teliş, çımı zıvon(I, II, III)

Oməkəson kəvon karde(I, II, III)

Tı çiç kəşə əvon karde (I, II) Çəşə ası səvon karde (III) Çəşə ASTI səvon karde(II)

Çəşə ası səvon karde (I, II) Tı çiç kəşə əvon karde(III)

Namə dilış, çımı zıvon(I, II, III)

Zulfiğari sədo beşe (I) ZULFİĞARİ sədo beşe (II) ZULFUQARİ sədo beşe (III)

Bəştə qoroş əv gıbon şe (I) Bəştə QORİŞ əv gıbon şe (II) İŞTI ROADA əv gı-

dedən?! Bə Vəlişahi! Pırianiyə şair tova esəti izin doydəni ki, şeeronış, kitobonış çapədə beşu, həttə haştəni zoonış çəy şeeron vəyə-koyədə bahandin. Şair anədə bəştə şeeron rıvine ki, iberdəmə bəçəy şeeron dast dəbənən, çəy dil bətəkə! Bə şairi quş nişu in sıxanon, in niyyətyən: Esə Şair Bokuədə muəlicədəy. Xıdo bəy şifo bıdo!

A.A.Bayrami.

28.03.2012

Çı "Tolışon Sədo" rujnomə redaksiyaku: Çəmə yolə ustod A.Bayrami çəmə rujnomə in səhfi bəmə votə saati əmənon çəyku ricomon kay ki, bıdə in səhfi sənibəton bınıvıştə, əmə in xəto bə hiçkəsi qıy şodoy fikmon ni, in xəto çəmə xətoye, bə qornə həmə çəmə rujnomə handəkəsonku, həmə çəmə yolə şair Vəlişah muəllimiku ve-ve üzrmon pidəmonə, ümimon heste ki, i kərən jıqo yolə səhfi vanibədəmon.

"Tolışon Sədo" rujnomə

Azərbaycanın hərbi xadimlərindən biri, Talışxanovlar nəslinə mənsub, böyük hərbi ailənin nümayəndəsi general Məmməd həsən bəy Talışxanovdur.

Məmməd həsən bəy Əli bəy oğlu Talışxanov 1861-ci ilin yanvarın 7-də Lənkəranda hərbi ailəsində anadan olmuşdur.

Atası Əli bəy Azərbaycanın ilk general-leytenantı, Talış Xanı Mir Mustafa Xanın nəvəsidir.

İlk təhsilini Lənkəran üçsınıfli gimnaziyasında alan Məmməd həsən bəy sonradan ailəsi ilə birlikdə Bakıya köçmüş, təhsilini Bakıda davam etdirərək realni məktəbin tam kursunu əla qiymətlərlə bitirmişdir. 1882-ci ilin yanvarın 20-də Teymurxan-Şura realını məktəbinə daxil olur, o, məktəbdə oxuya-oxuya, həm də 81-ci piyada Abşeron polkunda da xidmət edirdi.

1882-ci il sentyabrın 2-də 15-ci Minqrel Qrenadyor polkuna köçürülür. 1883-cü ilin avqustun 25-də Unter-ofiser rütbəsinə yüksəlir.

1883-cü ilin sonlarında Tiflisdə yerləşən Piyada Yunkerlər məktəbinə daxil olur, 1885-ci ildə oranı əla qiymətlərlə qutaran Məmməd həsən bəy elə həmin il Pyatiqorsk polkuna podpraporşik təyin olunur.

1900-cü ildə 16-cı Minqrel Qranadyor polkuna komandan təyin olunur. 16-cı Minqrel Qranadyor polkunda xidmət edərkən, 1905-ci il yanvarın 16-da kapitan rütbəsinə

TALIŞ GENERALLARI

Məmməd həsən bəy Talışxanov

yüksəlir.

1906-cı il fevralın 19-da III dərəcəli Müqəddəs Stanislav ordeni ilə təltif olunur. 1911-ci ildə isə general rütbəsinə yüksəlir və elə həmin il III dərəcəli Müqəddəs Anna ordeni ilə təltif olunur.

1913-cü ildə Qafqaz Müsəlmanları Xeyriyyə Cəmiyyətinin komissiyası üzvü olur. Müsəlmanlar Xeyriyyə Cəmiyyəti 1914-cü ildə dağılır, lakin 1916-cı ildə Məmməd həsən bəyin qardaşı general-mayor Kazım bəy Talışxanov təzədən İbrahim bəy Vəkilovla birgə bu cəmiyyəti yaradır.

1914-cü ildə Birinci Dünya müharibəsi başlayır və Məmməd həsən bəy öz polku ilə müharibəyə gedir.

1914-cü il sentyabrın 24-də Avstriya-Macaristan ordusuna qarşı döyüşdə qəhrəmancasına həlak olur.

Məmməd həsən bəy gözəl ailə başçısı idi. Onun həyat yoldaşı Borçalı mahalından olan Ağa Yusifin qızı Mina bəyim xanım (1870 - 31.12.1913) idi.

Mina bəyim xanımdan 3 övladı olur: İlyas bəy (01.06.1896 - 1942), Fuad bəy

(13.12.1898 - 1935) və Asiya Sultan bəyim (30.05.1902-?).

Mina bəyim Qafqaz Qadın Müsəlmanlar Xeyriyyə cəmiyyətinin xəzinədarı idi. Mina bəyim 1913-cü ildə vəfat edəndən bir il sonra sonra əri Məmməd həsən bəy də və-

fat edir. Məmməd həsən bəyin qardaşı General Kazım bəy yetim qalmış qardaşı uşaqlarına baxır və onları böyüdür. İlyas bəy Tiflis hərbi qimnaziyasını bitirir. Atasının hərbi kimi müharibədə həlak olduğuna görə ona 236 rubl pensiya verilir.

İlyas bəy 1941-ci ildə İkinci Dünya müharibəsində iştirak edir və 1942-ci ildə atası

kimi döyüş meydanında həlak olur.

Fuad bəy isə Tiflis hərbi məktəbini bitirir. Çar Rusiyasının ordusunda rotmistr rütbəsinə qədər yüksəlir, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Cavanşir polkunun komandiri olur.

Sovet dövründə Qızıl Ordunun müxtəlif hərbi korpuslarında, polklarında işləyir və podpolkovnik rütbəsinə qədər yüksəlir. 1930-cu ildə Gəncədə hərbi inspektor işləyərək həbs olunur. Xan nəvəsi olduğuna görə represiya qurbanı olur.

Asiya xanım Qadın xeyriyyəçi İnstitutunu qutarır, ona, atasının müharibədə həlak olduğuna görə 356 rubl pensiya kəsilir.

Məmməd həsən bəyin nəslindən olanlar Talışinski və Talışxanov soyadını götürüblər.

Talışxanovlar nəslə Azərbaycanın hərbi tarixinə böyük generallar vermişdir.

Xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Məmməd həsən bəyin qardaşları Kazım bəy, Əsəd bəy və Xəlil bəy də general-mayor idilər.

Təsadüfi deyil ki, Azərbaycanın ilk general-leytenantı məhz bu nəsiləndən olan Talış Xanı Mir Mustafa Xan olmuşdur. Hesab etmək olar ki, Talışxanovlar nəslə, bu nəslə təmsil edən hərbiçilər, tək öz nəsilərinin adını yox, AZƏRBAYCANIMIZIN da adını nəinki Qafqazda, demək olar ki, bütün dünyada tanıdan lider nəsilərdən biridir....

Mən hesab edirəm ki, general Məmməd həsən bəy Talışxanov haqqında sənədli film hazırlanmalı və onun həyatı tədqiq edilməlidir.

Mənbələr:

1. Azərbaycan Mərkəzi Arxivi
2. Rusiya Mərkəzi Arxivi
3. Gürcüstan Mərkəzi Arxivi.
4. Rəzzaq Xansuvarov "Kazım bəy Talışxanov" "Talışon Sədo" nömrə: 07(19) 03 mart 2012-ci il
5. Qafqaz təqvim 1913-cü il.
6. E.İsmayılov "Geneologiya Talışinski x i Talışxanovix"

Rəzzaq Xansuvarov
Talışxanov

Bı idə rujonədə pidəmbə çəkə şeyonku bınıvıştım. Joqo be ki, ujonən nıznıme karde. Çı bınım bəlkəm çəmə toloşon adətşon kardə çiçe, vote azınım, har çiədə ditirəti kardedən. Qile zıvonmon i qıləbe, isən kali odəmon beşən votlandən şımə həmə ros qəp jedəniyon, bəpə bənə bəmə qəp bijnən. Əmə çimi bəpeşt qrammatika bəsoxtəmon, şımənən bəpə jəqo qəp bijnən. Sıxanım bəvədə ni, im sorən bə Nəvuzə idişon ditirəti dənə. Nımə votışe id manqi vistədə, nımən manqi visti idə bə idə qardış beşe. Valla çəmə geyd kardə idonədə qile Nəvuzə id be ki, ha sor eyri rujədə bədəbe, imsor beyşonən das dənə, ditirətişon eğandə. Oxo, rujo idə ruji, qıbonə ruje ivoni ya im ruji, ya maştəne dəvunədəbin, əncəx bə Nəvuzə idi qinedənibin. Im sor jıqo be ki, idən rə ome, joqo bızın bo ditirətiş şərət hozo karde. Çəmə miləton joqo bızın hejo joqoe. Çəmə diədə qile məscid histbe, əçi dıqlə pencə qile dijbe, qile tiki qədəli. Çımı pıə hejo əvoti: diəkə, çəmə di hejo joqo bə, de məscidi duteədən bə i vırə ome zinən, pencon qile çə qıləşon dij bə. Bə xido vey şukur ki, çə məscidi əvəzi isət vey yolə

məscidşon inşa kardə. Sıxanım bəvədə ni, bə mətləb oqardım. Bəmi joqo omeydə ki, Nəvuzə idən sorbəsor adıləmiş bedə. Navko idi çəmə tərəfədə vey çok dəvunin. İmən heç təsadüfi ni, bəçi qoroş ki, Nəvuzə idi nomədən vinde bedə ki im çı İroni xəlqon idonədə qileye. Nu iən ruj sıxanondə ofe bə. Əncəx çı əvəsori ome vote bəbe ki,

Ditirəti (Çəmə diədə Nəvuzə id)

dınyo həmə xəlqon geydşon kardə. Bə mənədə ki, əvəsor bo qədime insoni peş zomsoni vey vacibə holonədə qileye. Qədime insonon, yəni çəmə əcdodon çı əvəsori omeşon vey çəş kardə, əve zomsoni dəşə bə peşt, hələ bo əvəsori şes ruj mandə çı əvəsori ome çəş kardən, iminə çılə, yəni yolə çılə dəşədə. Yolə çılə çıl ruj dəkəşədə, orəxədə im ruji bənə idi geyd kardən. Im rujiən iştə spesifikə xorəkənoş heste. Məsələn, çəməku in rujon müxtəlif donon əhorin pışt hozo əkəyn. Peş yolə çılə, yəni çıl ruji, rukə çılə dəşədə ki, imən vist ruj

dəkəşədə. Rukə çılə sə beədə Nəvuzə id dəşədə. Nəvuzə idən camaat hələ yolə çıləku çəş kardədə, çı oxominci manqi har dışambə şəv bənə idi geyd kardə bedə. Çı Nəvuzə idi bə nav bıə oxominə dışambə ruj isə bənə kulə şəvə idi geyd kardə bedə. Məhz im rujiku çəmə məhələdə Nəvuzə idi oxominə - ən əsasə mərhələ bino bedə. Kulə şəvi har

xəlqon beku qəp jedən. Əncəx zəmon-zəmon har xəlqi, har dini iştə əlavənoş kardə in id bəçəmə zəmonə omə beşe. Məsələn, kali odəmon in idi dı islami əlaqələndirmiş karde cəhd kardən. Xususan, şıə məzhəbon çı Həzrəti Əli bə taxt beşe ruji bə idə ruj eqine qeyd kardedən. Çımı yodədə ki, əğiləti vaxti çəmə yolən bahar aməd əken, bəvədə bahar amədi mahiyyəti bəsə dənəşimon əncəx ə sıxanon isətən çımı yodədən:

Bahar aməd, bahar aməd, xoş aməd
Sizin bu tazə bayramız mübarək
Əliyən möminin taxta çıxanda
Yezidin qapısın bağı qoyanda
Gəl ey novruz, gəl ey novruz mübarək
Sizin bu tazə bayramız mübarək.

Çıyoən vindedəmon ki, Nəvuzə id həm dı zərduştəti, həmən dı islamişon peşə əlaqələndirmiş kardə.

Sıxanmon bəvədə ni, çı rujiku tobə idə şəvi kışti əğandin, bahar aməd əken, moğnə əjənin, bə quşə fol beşin. Çı adəton isə veyni qədə-qədə çı yodo beşedən. İminə adət, əlbəttə, kışti gəndə adətbe. Isət kışti davasəkəs nıboən

(kışti-bəştə mioni davasə bıə qile parçə bə, isət istifadədə beşe) kışti gəndəkəson histin. Duze kışti gəndəon nomədə mandə, əğilon əsasən dasmol yaən ki kolo gəndedən. Əncəx imən idə ruji, həni kulə şəvi kışti gəndəkəson ya bedənin yaən ki, vey kam bedə.

Nəvuzə id həmə təmizəti, bə i yəndi hurməti təbliğ kardədə. Əve bo idi kə-bə təmizə bəkan, bo əğilon nuə oləton bəsen ki, idə ruji takardo. Yolən qəp jedən ki, həməkəs moğnə əjəni bın rujonədə. Im adəton qədə-qədə çı yodo beşədə. Moğnə jəkəsonən bə kam bən. Moğnə nıjənə yəndi moğnon əçəşin ki, bıznon çiki moğnə saxte. Çəyo moğnə əjənin ki bardışe çı məğlub bəkəsi moğnə əsəni.

Nəvuzə idədə həmə bıştə əpatin. Bıştədə bəpə 7 qılə don bəbi.

Çımı ən xoş omə adət idə qardış be. Bəçımı yod omeku maştə-maştə subədə inə əvo əməni peəke. İştənən dı vezi əvoti bədə rə yol bıbən. Çəyo tiki əhemən, əşimon bə idə qardış.

Rasim Heydərov
Filologiya elmon namizəd

CAMAL LƏLƏZƏDƏ

LENİNİ KƏLLƏ

Lankonədə, İsa Məmedovi raykom bə vaxtonədə qıləy təcürə-tədgıgət mə-rənqo dutəbe acərəportı tərəfo. Layihədə çı mərənqo sədə Lenini həykələn noə bə-nibe.

Harçi hozo kardə bəbe, maştənə Rəh-bər oməniyə, lent biriyə bənibe, okarde-mon de təntənə dəvardənibe.

Həminə şəv oxonə koon vində bedə-be. De şəvi Kran vardəbe, Lenini həykəli bə vırə noədə, qıləy kəxərəbəti bə miyon ome. Kran Lenini həykəli rost kardədə, bənəvo qiy pesiyə, bədən mande, kəllə hırdə-həno be, eməy bəyji. Həmməy mə-təl mandin:

-Im çı bəlo be əmə dəşimon?

Fəhlonədə qıləyni votışe:

-Çəmə di klubi vədə Lenini həykəli kəllə bədizəmon- biyəmon, bınəmon çı

həykəli bədənise, çı bəloku bırxəmon.

Votışone:

-Vey əcəb bəbe. Peşo harçi vırəbəvırə bəkardemon. Təki maştənə okardemon dəvardi.

Jəqəşonən karde. Xəlvəti maşin, odəm şe. Ənəho dənivarde. Lenini kəllə vardəbe, bədənise noəbe. Təm-tum kardəbe: qıps, ranq jəbe. Həykəli səpe de si-piyə pardə edəbe, de teri dəvastəbe. Harki şe bəştə kə, rohət hite.

Maştə obe vaxtədə xəyli nezo, diğrə mehmonon, paytaxto omə rəhbəron, zəh-mətkəşon, veteranon, şoqirdon, tələbon qırdə bin iyo. Nitqon votə bin, dastkon jəy bin. İsa Məmedovi de təntənə bəsə həykəli edə bə sipiyə pardə ter okırnişe, həykəl vində be. Zumandə dastkə bə ərs rostbe. "Ura, ura!" bə Tolışə bandon əks-sədo dəşe...

Mərasim orəxəy, həmməkəson qədə-qədə ivrə tərq kardəşone. Əmma İsa Mə-medovən, raykomi co kəkonən, şəkəso-nən, oməkəsonən bə iqlə çiy vey təcub kardədəbin: Lenini sədəən, dastədən kolo hestbe, həykəltəşi demi çiçiş vote pidə-bu???

BOBO QIY OBIRIYE

Vistminə sori kəmmunist Nusrət ma-mu iştə kəy vədə-soədə eğandəşbe qıləy qəncinə boğ, iyo perosnedəbe curəbəcürə miyvə doon, sori har fəsilədə çinedəbe har curədə ləlqilon.

Nusrət mamu noəşbe çı boğı barədə sərt gənunon ki, hiçki miyvə nırsə bə boğ dənışı, kolə miyvə niçini. Kon əğil, ya yol in gənuni dəcvoni, yolə cəzo əstəni. Çoknə bəvoten: kijə dəştə kijəti iyo kəş-

por nəjəni çe Nusrət mamu tarsiku.

Roste, Nusrət mamu həni piəmerd bəbe, bə boğı fər-fəri diyə karde zındənı-be: i tonış ifjic bəbe: çəpə dast-lıncış ko kardənibe. Əmmo hejo aspardi kədə: "Boğı poymol məkənən ha".

Bəvədə Nusrət mamu zoə nəvə Ziyadi hestışbe 10-12 sin. Ziyadən Ziyadbe ha, şətəlon şətəbe, bə hiç lolo nəhiti. "Gə-nun-manun" dəsudənibe. Şulış dənəbe bə miyvə boğ, kolı-rəsi çinedəbe, hardədəbe, hətta doon xıçə-çulonən arışdədəbe. Nus-rət mamuən əy koy sədə qəte zinedənibe ki, çəy cəzo bədə.

Ruji Nusrət mamu di çayxonəku bə kə omeədə, dastədə ləvo bə so dəşədə, vindışe ki, peştış bəy mandə Ziyadi dastə-də qıləy səfə doy xıçə, kolə sefon qılə-qılə peçirtinedə, əfirsinedə bə qəv. Anədə bəş-tə harde fikışbe, bobo ome, çəy səyku mande xəbə nibeşe. Bobo ləvo rost kardışe, ənəxəbədə ekuşe çı Ziyadi səfə do xıçə qətə dastışe:

-Zə, çı mordoli zoə mordol, ə səf rəsə, hardədəş? Zə, sıpəy zoə sıpə, səfi çiney-çiniye, bəs səfə doy xıçə boçı arışde?

Çı beğafilə zərbəku Ziyad pelarze, bərk tarse, huyəş peqəte bo vite, dasti doj tikəy kınd be, mande-ədəşəy bə dumo, sute-sute votışe:

-Nusi bobo, tı ki, mını jıqo sute-əvoş-niye, diyə bəkaş, iştə ə pesiyə qiy obəbiriyem.

Nusrət mamu de riki i-dı qəm şodoşe bədu Ziyadi, Ziyad vite-şe, çəşəvədə qin-be. Bəvədə Nusrət mamu iştən-bəştə zevi-lə sırə kardışe, votışe:

-Sıpə kutlə sıxani diyəkə ha!

Həminə şəv ki, ə məşumə hadisə bə-

be, həvo vey boxorbe. Nusrət mamu de vəyu koməqi peşe bə ləm, olaxte bə gıblə. Sərinə qıləvo çinedəbe. Fik-xəyoli dilədə Nusrət mamu şe bə şinə han.

Əmma Ziyad hitə nibe. Tənuəsədə qı-ləy kanə koləkortış bə dast vardəbe, de pasinə soğoni əviş anə suyəbe, bə nəştə oqordınıyəşbe. Korti tij karde-karde bo-boku çəş səydənibe. Bobo xor-xor dəqını-yədə pedate ləmisə, ome-nışte bobo səy-ku. Nusrət bobo qon-qoni nəfəs səydəbe, har nəfəs sədə xırtə anqılış rost bedəbe-çinedəbe. Hulqumi jiyədə pustış erəxə-be. Ziyadi sifətə korti qəv jəşe bəştə dasti kələ anqıştə nanqiri: bunum tije, ya ne? Peşo qədəy esuşe bobo hulqumi jiyə eləş-kə pusti səpe. Xun volobe bobo qiy-kəvur-ışə, boləşnəsə. Nusrət mamu de nırrəy xəbədə be, Ziyad əştə, iştənış şodoy ləmi-sə bəyji, vite, niyo be.

Nusrət mamu hiss kardışe ki, xırtə jiy dəjedə, dast gəndışe, bənə tare çəy qiy-kə-vur, sə rost kardışe, bənə boləşnən tare, in tari həməən tate. Xof dəşe bə Nusrət mamu conı, bə yodış dəşe ki, Ziyad vote-dəbe oxo, çəy qiy obəbiriyə, yağın obiri-yəşe! Jəşe zikkə, sədo kardışe iştə zoə Si-yab de barzə vanqı:

-Ha Siyaba! Dədə mardəy zoə, bırxə bəmi! Ziyadi mınış obiriye!

Siyab dəştə xeyzoni, əğili omin, hay tərəfi dast-poçə bin, Nusrət mamu çəş-dim şırtəbe, çəy oləton, yonqo tojə kardə-be, xırtəş dəbastəbe. Əncəx Nusrət ma-mu hejo ehandedəbe:

-Çok be, çok be, rə xəbədə bim, pə-rə-xim, jəqonəli sıpəzoə çımı qiy obiriyəşbe-yəni!..

Mart, 2012

Zabil Mədoj

Şingədilan (Şinqədulon)

Lerikin Şingədilan kəndinin tarixi barəsində yazmağa bir ömür bəs etməz. Qaldı bu toponimin izahına, burda yalnız talış dilinin zəngin çalarlarından bəhrələ-nib, belə bir izahı nəzrinizə çatdırırıq. ŞINQ-talışda yaşayan xəz dərili heyvanın adı, Ə mənsubiyyət bildirən şəkilçi və eyni zamanda bağlayıcı, DULON isə türk dilinə tərcümədə "köğüş" sözünün cəm mənasını verir. Dulə sözünə aydınlıq gətirməkçün Dədulə, Kandulə, Osyodulə və

Toponimlərimiz

bu gəbildən olan başqa sözlərə fikir ver-sək, bizə çox şey aydınlaşacaq. Yəni Şın-qın qazıb dulə (köğüş) etdiyi yer. Xəz dərili heyvan olan şinq haqqında çox az ta-lış olar ki, məlumatlı olmasın. Bu heyva-nın xəz dərindən keçmişdə papaq tik-mək üçün istifadə edirmişlər. İndinin özündə də dilimizdə olan ŞINQƏVAT sözü, məhz ŞINQI EVAT, yəni "şinqın dərisini çıxart", el arasında məsəl kimi iş-lənilir. Bununla belə bir daha nəzərinizə çatdırım ki, talış dilini bilməyən toponim-lərimizi izah edə bilməz.

QIZILAVAR (GIZLIVO)

Talışın çoxminillik tarixinin müqayi-səsində Gızlıvo kəndi bir yaşayış məkanı kimi çox da qədim tarixə malik deyil. Ta-lışda sonu VO hecası ilə bitən toponimləri-miz çoxdur. Yardımlı rayonunun Teləvo kəndinə gedəndə, orada əsən sərın behişt küləyini duyanda bu yerin Teləvo adlan-dırılmasını başa düşürsən. Qədim talış di-lində TELI-qızıl, VO isə helə talışın müa-sir dilində də külək anlamını verir. Dili-

mizin arxaik söz boxçasından hali olan-lar bunu asanlıqla başa düşürlər. Demək babalarımız yayın isti günlərində burda əsən sərın küləyi qızıla bənzətmişlər. Za-man dəyişdikcə dilimizdə olan Telı sözü türk sözü olan Qızıl ilə əvəz olunmuşdur. Məhz sonradan Teləvonu əvəz edən Gız-ləvo sözü bu toponimə sirayət edib, for-malaşib yaddaşlara həkk olunmuşdur. Gızlıvo kəndin relyefi yuxarıda yazdıqla-rımı təsdiqləyir. Vaxtı ilə Kaspi dənizinin altında olan indiki ərazidə yayda çoxlu sərın küləklər əsən məkan kimi tanınır. Yəni toponimin talış dilindən türk dilinə tərcüməsi Qızıl küləkli, ya Qızılı külək əsən yer mənasını verir.

KOLATAN (KULƏTON)

Kuləton toponimi həm şəffaf, həm də bir az düşündürücü bir toponimdir. Talış dilində KULƏT türk dilinə tərcümədə - yandırılmış, abad edilmiş yer, ON isə cəm şəkilçisi rolunu oynayır. Yandırılmış yer-lər və ya sahələr kimi başa düşülməlidir. Amma bu toponimi hərfi mənada məhz

yandırılmış və yaxud abad edilmiş yer ki-mi izah etmək düzgün izah deyildir. Əgər məntiqlə götürsək, Talışın Mugandan başqa bütün yerləri yandırma üsulu ilə abadlaşdırılmışdır. Mənim dogma kəndim Mədoda Fərəcı kulət, Almadı kulət və sair oykonimlər mövcuddur ki, yazdı-gım fikri bir daha təsdiqləyir. Elə baxan-da bütün talış kulət və yaxud kuləton adlandırmaq olar. Talış dilində Kəçəkə, Dimə, Rəgə, Koç, Daşt, Hi, Co, So və i.a-xır sinonim sözlər var ki, yer adını bildi-rən asossasiya qrupuna daxildirlər. Keç-mişdə texnikanın olmamasından insanlar abadlaşma işlərini yandırılıb, təmizləmə üsulu ilə aparıqları üçün, kulət sözü in-sanların fikir və zəhnlərində məhz yan-dırmaq ilə asossasiya tapmışdır. Əslində baxanda KULƏT sahə, yer anlamını ve-rir. Kuləton kəndinin relyefinə diqqətlə baxanda adam üçün hər şey aydınlaşma-ğa başlayır. Kəndin girəcəyindən ilk gözə çarpan sahələrin mərtəbə-mərtəbə olma-sıdır. Demək hər mərtəbə bir kulət, yəni bir sahədir. Və belə sahələrin çoxluq təş-kil etdiyi bu kəndə məhz babalarımız abad edilmiş sahələrin çox olduğu yer, yəni KULƏTON adını vermişlər.

Təsisçi :

Rafiq Cəlilov

Tel.: +99470 909-85-90

E-mail: celilovrafiq@mail.ru

Qəzetin elektron variantını

tolishonsedo.ucoz.com

səhifəsində oxuya bilərsiniz

Redaksiyanın ünvanına göndərilən əlyazmalar müəlliflərə qaytarılmır və mətnlərə rəy verilmir.

Faktlara görə yalnız müəlliflər məsuliyyət daşıyırlar.

Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır.

Qeydiyyat nömrəsi: 3462

Tiraj: 1000

Hesab nömrəsi:

AZN üçün: "Bank of Baku"

ASC Yasamal filialı

Cəlilov Rafiq Şahrza oğlu

hesab nömrəsi 3801000000159315

VÖEN 1700038881

kod 506322

müxbir hesab 0137010007944

S.W.I.F.T. JBBKAZ22

US Dollars:

Jahlov Rafiq Şahrza oğlu ACC N

3811001000159315

INTERMEDIARY BANK

Standard Chartered Bank, New York

CORR. ACC. 3582023389001

SWIFT: SCBLUS33

BENEFICIARY BANK:

"Bank of Baku" OJS S.W.I.F.T. JBBKAZ22

Baku, Azerbaijan